

Agora

social democrată

anul IV, nr. 1 (6), ianuarie 2004

- Adrian SEVERIN
- Dan JURCAN
- Victor PONTA
- Cristian GHINEA
- Monique SALIOU
- Thomas DELARE
- Marius PROFIROIU
- Dan MIHALACHE
- Codru VRABIE
- Ioana AVĂDANI
- Șerban PRETOR
- Elena BADEA

Transparență și deschidere

Sumar

Adrian Severin: Cuvânt de deschidere	7
● Transparența în administrație și sectorul public	11
Dan Jurcan: Stadiul implementării Legii privind liberul acces la informațiile de interes public și a Legii privind transparența decizională în administrația publică românească	13
Victor Ponta: Rolul Corpului de Control al Guvernului în combaterea corupției din administrație	24
Cristian Ghinea: Evaluări privind transparența în administrația publică	31
Monique Saliou (Franța): Experiența franceză și europeană în combaterea corupției	40
Thomas Delare (SUA): Transparența în administrație și rolul său în atragerea investițiilor străine	47
Marius Profiroiu: Măsuri pentru creșterea calității administrației publice	62

● Rolul mass media și al societății civile în determinarea transparenței deciziilor publice	71
Adrian Severin: Rolul mass-media în criza democrației contemporane și în condițiile globalizării	73
Dan Mihalache: Transparență și comunicare în consolidarea democrației instituțiilor publice	79
Codru Vrabie: Transparența instituțiilor publice din România. Propuneri de evaluare	84
Ioana Avădani: Mass media și politicul sub impactul transparenței	92
Șerban Pretor: Transparență și imparțialitate în mass media electronică	104
Elena Badea: De unde ne vin informațiile	111

Transparență și deschidere

Puncte de vedere exprimate
în cadrul Simpozionului organizat de
Fundatia Institutul Social Democrat «Ovidiu Șincai»
și Fundatia «Alfred Mozer», din Olanda
București, 19-21 septembrie 2003

Adrian SEVERIN

Cuvânt de deschidere

Bună, ziua! În numele organizatorilor acestui seminar urez celor de față, bun venit precum și discuții interesante.

ISD „Ovidiu Șincai“ împreună cu Fundația Alfred Mozer din Olanda, pentru prima oară împreună, vă propun spre dezbateră o temă esențială pentru politica actuală și pentru evoluția democrației actuale. Trebuie să spun, împreună cu domnul ambasador Coen Stork, care este reprezentantul Fundației Alfred Mozer, că mi se pare util ca orice subiect vom aborda să o facem cu deschidere, cu sinceritate, cu candoare, pentru ca dialogul nostru să servească într-adevăr scopului propus.

Așa încât, cu sinceritate și candoare, voi spune că, din păcate, în țara noastră, după 13 ani de la revoluția din 1989 nu există, încă, un prea mare interes pentru ceea ce se numește dezbateră și analiza teoretică. Acest interes limitat este și motivul pentru care abordarea strategică a politicii rămâne deficitară. Nu poți să rezolvi probleme numai adresându-te urgențelor. Este nevoie de o planificare politică pe termen lung, este nevoie de stabilirea țintelor, lucruri care nu se pot realiza atâta timp cât nu există repere după care să se ghideze cei care se îndreaptă spre ținte.

O politică fără repere este o politică incapabilă de eficiență. De aceea, este absolut indispensabil să vorbim despre aceste mari repere, să vorbim despre marile direcții, să vorbim despre valorile pe care fundamentăm politicile, despre valorile care stau la baza instituțiilor noastre. Asemenea valori sunt transparența și deschiderea despre care ne propunem să discutăm în aceste zile.

În România, ca și în celelalte societăți în tranziție de la totalitarism la democrație, foarte multă vreme s-a crezut că esența democrației sunt alegerile libere și corecte. Fără îndoială că alegerile libere și corecte reprezintă unul dintre elementele cheie ale oricărei democrații. Din păcate, însă, democrația a evoluat către un anumit electoralism, o realitate în care toate energiile sunt subordonate ideii de a câștiga alegerile. Ceea ce este prea puțin și ceea ce, în nici un caz, nu acoperă întreaga sferă a democrației. Nu este suficient să câștigi alegerile, trebuie să și guvernezi, iar o guvernare democratică presupune un exercițiu transparent al puterii, deci care poate fi în permanență apreciat de către cetățeni. De asemenea, este o guvernare deschisă, care permite și ideilor și oamenilor să se integreze în actul de decizie și este și o guvernare responsabilă în sensul că electoratul, cetățenii care au putut să vadă cum se guvernează, pot să responsabilizeze pe cei aflați la putere. De aceea, probabil că transparența și deschiderea, alături de răspundere reprezintă trei elemente ce sunt, după părerea mea, mai importante chiar de cât alegerile libere și corecte.

Acestea sunt câteva subiecte pe care dorim să le abordăm în zilele următoare, într-o manieră sistematică, generală pentru a putea să includem în concepte toate elementele de-

finitorii și, în același timp, într-o manieră specifică, pentru a discuta despre legislația din România, despre practicile din România, despre practicile din alte țări.

Vom discuta despre transparență și deschidere în administrație, vom discuta despre transparență în ceea ce privește societatea civilă, în ceea ce privește mass-media, în ceea ce privește, fiecare componentă a societății. Sper ca în final să putem gândi mai exact în legătură cu modul în care este necesar să concepem democrația, să conducem în spirit democratic, să ne comportăm în spirit democratic.

Transparența în administrație și sectorul public

Dan JURCAN

Stadiul implementării Legii privind liberul acces la informațiile de interes public și a Legii privind transparența decizională în administrația publică

Vă mulțumesc pentru invitația de a participa la această dezbateră importantă despre transparență și deschidere într-o societate care se vrea democratică. Deși Ministerul Informației Publice a fost desființat, a lăsat doi copii ai democrației: Legea accesului la informații și Legea transparenței. Simplul fapt că s-au legiferat accesul la informații și transparența decizională în administrația publică nu înseamnă că și există la nivelul practicii, la nivelul relației dintre cetățean și funcționarul public.

Aceste două legi sunt importante pentru că se vor o provocare la adresa societății românești, ele vor să provoace o schimbare. Împreună cu alte legi, într-un pachet legislativ, din care mai fac parte legea privind finanțarea partidelor politice, legea pentru declararea averilor demnitarilor etc., încercăm să instituționalizăm transparența în mediul politic, dar și în administrație. Legile sunt importante pentru că o

democrație fără transparență este o formă fără fond, un spațiu al abuzurilor, o premisă pentru reîntoarcerea la dictatură sau o formă de autocratism.

Cele două legi sunt importante pentru că reprezintă un soi de catalizator pentru ceea ce dorim cu toții, o cultură civică care să salveze forța politicului.

Această fizionomie a culturii civice nu există, încă, în România. Nu este consolidată în așa fel încât societatea civilă să devină un actor în relațiile cu spațiul politic. Aceste două legi instituționalizează un cadru în care cultura civică să se poată manifesta.

Țările din Europa au toate, mai puțin Germania și Elveția, reglementări în domeniul accesului la informații. Cele mai multe dintre țările post-comuniste au adoptat legi privind accesul la informații de interes public. Faptul că există legi, nu înseamnă că accesul la informație funcționează. Aici trebuie să cadă accentul discuției, în ce măsură accesul la informații funcționează. Astăzi, pentru noi este important ca aceste legi să fie implementate, treptat să devină un bun comun astfel încât ele să genereze comportamente și atitudini publice noi, deschise. Pentru început, un aspect important al acestui proces este evaluarea nivelului de acces la informații publice, care sunt principalele piedici și ce putem face ca acest acces să funcționeze la nivel optim.

În Marea Britanie o reglementare privind accesul la informații a apărut în 1990, dar asta nu înseamnă că nu exista deja o transparență în mediul politic și administrativ britanic. Existau practici instituționale care probau o atitudine deschisă în fața societății civile. În România suntem în situația inversă. Avem legi privind transparența, accesul la infor-

mații, legi de declararea averilor deminitarilor ș.a.m.d. Trebuie văzut în ce măsură ele produc efecte în societate, în ce măsură se instituționalizează și devin o practică. Astăzi, în România există transparență dar și foarte multă opacitate. Nu este de vină PSD, aflat la guvernare, cum nu sunt nici celelalte partide, sau dacă doriți sunt toate vinovate, cum la fel de responsabil este și cetățeanul care prin pasivismul lui nu face altceva decât să încurajeze această stare de fapt.

În continuare, am să prezint câteva aspecte legate de modul deschis, concertat, pe care l-am utilizat pentru a elabora proiectul de lege privind accesul la informații publice.

Legea accesului la informații publice, adoptată în 2001, este o inițiativă a Ministerului Informațiilor Publice. Strategia de elaborare s-a bazat pe un model de dezbatere publică, în care au fost implicați și reprezentanți ai partidelor de opoziție și din societatea civilă. Această lege a fost construită articol cu articol într-un proces de negociere. Am recepționat toate observațiile, toate propunerile și vă mărturisesc că foarte multe din opiniile societății civile au fost încorporate în textul legii. Acest proces transparent s-a repetat și în construcția nomelor metodologice de aplicare a legii. Am sperat că astfel, textul legii să fie mai puțin contestat. Nu este un text perfect dar este perfectibil.

Am apelat și la sprijinul unor experți americani care au sesizat foarte multe puncte vulnerabile ale legii. De pildă, ei au apreciat, la un moment dat, că legea noastră este mult prea permisivă în comparație cu alte reglementări din Europa și chiar cu legislația SUA. Sigur, din păcate era mult prea târziu, legea era intrată în procesul legislativ și nu se mai putea face nimic. La fel am procedat și cu Legea trans-

parenței decizionale în administrația publică. Ea a fost pusă în dezbatere publică, a fost discutată cu societatea civilă și am descoperit că prin această formă de informare și consultare apar mai puține erori în textul legii și tendința de a schimba textul legii este mai mică. Ne-am gândit că prin legea transparenței decizionale vom reuși să introducem, la nivelul relației dintre cetățean, dintre societatea civilă, organizații neguvernamentale, asociații ale oamenilor de afaceri și administrația publică o relație de parteneriat, în care deciziile nu se iau în secret, pe colțul unei mese, se publică în Monitorul Oficial sau într-un buletin local, iar apoi cei care fac obiectul acelei decizii trebuie să facă față sau pur și simplu trebuie să protesteze. Ne-am gândit că prin această procedură de informare prealabilă, de consultare și chiar de participare civică putem contribui la reconstrucția relației dintre cetățean și administrație, pe o bază democratică.

În acest proces cred că sunt trei pași semnificativi: informarea, consultarea și participarea civică. Asemenea practici conferă maturitate societății civile și consolidează comunicarea atât de necesară dintre politic și societatea civilă. Din păcate aceste legi sunt la început și există în administrație un număr semnificativ de persoane care au reușit să asimileze, să interiorizeze textul legii, să-și definească o cultură a transparenței și chiar să restructureze relația cu cetățeanul. Nu este suficient.

Ce vrea de fapt legea accesului la informație? Ea obligă instituțiile să difuzeze din oficiu anumite informații, cum ar fi cele legate de baza legală, de strategii, de felul în care sunt utilizați banii publici. Aceasta se numește informare din oficiu. De asemenea, legea accesului la informație precizează

foarte clar care este mecanismul prin care fiecare cetățean, orice persoană fizică sau juridică, poate solicita informații de interes public.

Am avut și o problemă de semantică la elaborarea proiectului de lege. În textul legii orice persoană are dreptul să solicite informații. Am descoperit că această definiție ne pune foarte multe probleme. Ni se solicită informații care nu există. Ni se solicită să producem informații pentru cetățeni, în timp ce în practica țărilor din U.E. există de fapt accesul la documente administrative. Cum este de exemplu, cazul Franței. Noi suntem în faza în care adunăm foarte multe observații și sugestii a celor care se confruntă cu textul legii și sperăm că într-un viitor să optimizăm acest text. Legea precizează și procedurile prin care se pot solicita aceste informații, precizează termenele. Voi insista pe defectele legii, fără a vă arăta și dificultățile cu care se confruntă funcționarii din administrație. Colegii noștri de la Departamentul de justiție din SUA care se ocupă de FOIA ne-au spus foarte clar: aveți termene foarte mici. În orice țară termenul de răspuns la cerere este de 30 de zile. La noi există unele termene care sunt cuprinse într-un interval de 5-10 zile. Astfel, se creează premisa ca multe instituții să ajungă în instanță pe motive care țin de procedură, întrucât nu vor putea respecta aceste termene extrem de scurte. Legea precizează și sancțiuni și cetățeanul care consideră, în ultimă instanță, că i-a fost încălcat dreptul la accesul la informație poate să utilizeze o cale administrativă dar și să acționeze în judecată.

Foarte pe scurt, acestea au fost reperele care țin de legea accesului la informație. Ne-am dat seama că, pentru a funcțio-

ona bine, nu este suficient ca această lege să fie promulgată. În mod clar este nevoie și de un proces de pregătire a acelor funcționari care răspund de implementarea legii. Am reușit într-un an să organizăm aproximativ 33 de sesiuni de pregătire la nivel central și local, în așa fel încât să avem certitudinea că cei care răspund de implementarea legii nu numai că o interpretează într-o manieră unitară, dar reușesc într-un fel să cupleze acel spirit al transparenței de care este nevoie pentru aplicarea acestei legi.

Au fost înființate 1.700 de structuri de informare pe întreg teritoriul țării în care lucrează peste 2.500 de angajați. Ei se află într-o situație dificilă. Cel care răspunde de accesul la informație într-o instituție publică se află între ciocan și nicovală. El trebuie să răspundă ziaristilor, trebuie să răspundă celor care solicită informații, iar pe de altă parte se află într-o birocrație în care trebuie să dea socoteală nivelului ierarhic superior. E dificil. Cei mai mulți preferă un compromis de teama de a nu-și pierde slujba. Am avut o seamă de programe pentru pregătirea funcționarilor publici, însă după o vreme ne-am dat seama că problema nu se află la funcționarul public. El vrea să respecte legea. Problema se află de cele mai multe ori la cel care ar trebui să respecte legea la nivel administrativ, la manager, la elita administrativă națională și locală. Este vorba de primari, de prefecti, de președinți de consilii județene etc. De aceea am propus, Ministerului Administrației și Internelor, un program de pregătire profesională pe tema accesului la informații destinat cadrelor de conducere din administrația locală.

Orice proiect nou se construiește, probabil, mai greu. Am organizat o campanie de informare publică în octombrie anul

trecut. Am atins o rată de 520 de puncte în audiență pe televiziune, ceea ce a fost extrem de bine după 3 săptămâni. Am difuzat peste 150.000 de afișe, pliante, broșuri, și am reușit să facem vizibilă această lege la nivel local. A urmat o inițiativă similară din partea opoziției și a societății civile și cred că această lege este astăzi, o lege cunoscută în România.

Nu există, la nivelul cetățeanului, o cerere de informație, pentru că nu există nici un activism politic care să-l împingă spre așa ceva. Sigur, există organizațiile societății civile. Dacă ar fi să contabilizăm cererile semnificative în domeniul accesului la informații, cele mai importante cereri au venit din partea organizațiilor neguvernamentale și din partea jurnaliștilor. După un an au existat 300.000 de cereri din care 98% rezolvate favorabil. Repet, ne bazăm pe datele primite din administrație. Au fost 6.000 de solicitări respinse din care 4.000 erau solicitări de informații inexistente. Au fost și reclamații administrative, 1.200 la nivelul întregii țări din care 700 rezolvate în favoarea cetățenilor. Au fost și plângeri în instanță, în jur de 400 de procese din care 113 au fost rezolvate în favoarea reclamantului. Când am prezentat aceste date într-o întâlnire cu societatea civilă reacția organizațiilor neguvernamentale a fost: „vedeți, asta este un semn că legea nu funcționează“. Faptul că s-a ajuns la procese, că există solicitări. Eu aș zice că dimpotrivă. Faptul că există procese în care instituțiile publice, statul pierde, este un semn că și justiția se maturizează și că această lege funcționează. Aș putea să vă dau un exemplu: este vorba de cazul APADOR-C.H. în problema telefoanelor ascultate, proces care a fost câștigat de către ONG.

Legea accesului la informații publice, trebuie subliniat,

încearcă să găsească un punct de echilibru între mai multe valori constituționale. Pe de o parte, este vorba de accesul la informație, dar pe de altă parte, vorbim de dreptul de intimitate și de securitatea națională. Or, știți că există o lege privind protecția informațiilor clasificate. În textul celor două legi prevederile referitoare la exceptare produc un fel de trimitere circulară. Legea accesului la informare spune că sunt exceptate acele informații care sunt clasificate, iar legea informațiilor clasificate spune că se respectă accesul la informare cu excepția informațiilor clasificate. În practică există dificultăți mari privind nomenclatorul acelor categorii de informații care sunt clasificate sau care nu sunt clasificate și probabil va trebui în scurt timp, să ajungem până acolo încât, să avem o definiție foarte clară a informațiilor care sunt exceptate de la accesul la informații. În SUA, după 30 de ani, cei din administrație au impresia că cei din societatea civilă încearcă să le deschidă prea mult ușa, iar reprezentanții societății civile consideră că această ușă este prea puțin deschisă.

În schimbul de experiență avut cu experți din SUA, am descoperit că există multe probleme similare. Diferența specifică între ceea ce am văzut în Statele Unite și la noi este faptul că în administrație există o cultură a transparenței și a responsabilității față de cetățean și când este vorba de fonduri publice, dar și când este vorba de documente, de decizii. Este vorba de 30 de ani de experiență în implementarea FOIA. Noi avem un trecut recent totalitar în care secretismul, opacitatea reprezentau reguli, iar societatea pentru care noi am optat este o societate deschisă în care accesul la informații, transparență ar trebui să reprezinte regula, iar limitarea accesului ar trebui să reprezinte excepția. Acesta a

fost și principiul pe care noi îl afirmăm în toată construcția legii. Aș spune că, din punctul meu de vedere, mingea se află în terenul societății civile. Administrația se schimbă, dar mai există multă rezistență la schimbare.

Legea transparenței a intrat în vigoare în luna aprilie a acestui an. Nu am foarte multe date, dar vă pot spune că ea este o continuare a legii accesului la informații și a fost construită după modelul “sunshine law” din SUA. I se spune “sunshine law” pentru că razele de soare ar curăța, ar dezinfecța, ar avea efect benefic. Americanii au denumit astfel legea în speranța că, prin conținutul acestei legi, prin transparență se va ajunge la un soi de purificare a administrației.

Dacă prin legea accesului la informații i se permite cetățeanului accesul la documentele care există în administrație sau la deciziile care au fost luate, prin legea transparenței el are acces la decizii, la documente, încă din faza de proiect. Această lege obligă instituțiile publice să facă cunoscut, în avans cu 30 de zile, proiectele de acte normative pe care urmează să le adopte. Noi sperăm ca această lege să funcționeze în special la nivel local, dar și la nivelul ministerelor. Dincolo de acest pas care este informarea, legea vrea să instituționalizeze această procedură de consultare și de participare civică. De aceea instituțiile sunt obligate să organizeze dezbateri publice atunci când ele sunt solicitate, într-un termen de 10 zile. În fine, legea mai are și un capitol care se referă la participarea cetățeanului la ședințele publice, fapt care obligă instituțiile, mai cu seamă pe cele locale, să permită accesul cetățenilor la aceste ședințe. De fapt, legea vrea să corecteze o mică deficiență care există în legea administrației publice locale. Trebuie spus că a existat foarte multă

teamă la nivelul administrației, la nivelul Ministerului Administrației Publice, în Parlament, când la comisia de specialitate s-a analizat subiectul participării cetățeanului. Vreți să înlocuiți democrația reprezentativă cu o democrație directă, a fost riscul invocat. Nu. Această lege nu vrea să înlocuiască democrația reprezentativă. Ea nu face altceva decât să-i forțeze pe cei care i-au decizii în administrație să-i asculte pe cei care vor fi beneficiarii acestor decizii, în așa fel încât să se reducă riscul unei decizii neadecvate, înainte de adoptarea unui act normativ. Ea nu vrea să facă altceva decât să limiteze această libertate a celor care sunt aleși din 4 în 4 ani și care dau socoteală, din păcate, doar din 4 în 4 ani. Vrea să înlăture acel electorism pe care îl invoca Adrian Severin, prin responsabilizarea clasei politice în actul guvernării, fie că este vorba de guvernare la nivel central sau local.

Această lege nu face altceva decât să instituționalizeze un cadru, dar și aici ca și în cazul accesului la informații, mingea se află tot pe terenul societății civile. Atât timp cât organizațiile neguvernamentale, asociațiile oamenilor de afaceri, sindicatele nu profită de textul acestei legi, această lege va fi o formă fără fond. Din acest punct de vedere noi credem că cele două legi sunt mult prea importante pentru a fi politizate și am apreciat faptul că atât partidul de guvernământ cât și colegii din opoziție au sprijinit adoptarea acestor legi de către Parlament. Au existat, din aprilie și până acum un număr de 600 dezbateri publice organizate la nivel local. Noi am reușit să facem un raport colectând datele de la toate județele și primăriile. Deci, au existat 608 dezbateri publice, 1287 recomandări primite iar din acestea 342 recomandări au fost încorporate în decizii și în acte normative care au fost

emise. Pe parcursul a 6 luni au existat 20.687 de participanți la ședințele publice. Foarte pe scurt aceasta ar fi imaginea generală a implementării celor două legi după un an și jumătate în cazul Legii accesului la informare și șase luni în cazul Legii transparenței.

Victor PONTA

Rolul Corpului de Control al Guvernului în combaterea corupției din administrație

Corpul de Control al Guvernului are un rol important în însănătoșirea sistemului și în identificarea acelor structuri sau funcționari care parazitează sistemul instituțiilor publice. Din punctul meu de vedere efectul este cel mai important, cauza, că e vorba de incompetență, de corupție sau dezinteres, e necesar s-o găsim, dar efectul contează, respectiv producerea unei stări de parazitare, o interferare în activitatea instituțiilor publice.

Al doilea rol pe care ar trebui să-l avem este acela de a corecta în sistemul public nu atât probleme subiective, de persoane, cât cele de sistem. De multe ori, în controalele noastre constatăm că oamenii sunt bine intenționați, sunt de bună credință, bine pregătiți dar sistemul nu-i lasă să-și pună în valoare aceste capacități. Sistemul instituțional are, de multe ori, probleme și cred că nici un sistem administrativ din lume nu este perfect. Decizia politică e a primului ministru și a guvernului, dar ea are nevoie de o informație corectă, pe care noi încercăm să o oferim. Ori de câte ori în urma rapoartelor noastre nu este înlocuită doar o persoană, ci se

schimbă ceva în sistem, cred că activitatea noastră este mai eficientă.

Corpul de control al guvernului are mai multe atribuții. Voi aminti câteva dintre ele. În primul rând, atribuția originară, de bază este aceea de control intern al instituțiilor aflate în subordinea sau coordonarea guvernului. Ce înseamnă control intern din punctul nostru de vedere? Înseamnă un control al persoanelor și al mecanismelor, al activităților de zi cu zi, acolo unde sunt probleme. Nu este același lucru cu un audit e cu totul și cu totul altceva. Intervenim numai atunci când există o criză, uneori spunem că noi suntem mașina de pompieri a guvernului. Ori de câte ori este un incendiu undeva mergem acolo, întâi să stingem focul ca apoi, desigur, să vedem de ce a apărut acel foc. Pentru ca să încercăm să preîntâmpinăm ca o asemenea situație să se mai repete. Prin control intern înțeleg o rea funcționare a unei instituții publice, fie din cauza unor persoane fie din cauza unui sistem, o criză apărută la un anumit moment sesizată de primul ministru sau de guvern, fie de alte instituții, fie de mass-media, fie de cetățeni. Încercăm ca într-un timp scurt să radiografiem sau să diagnosticăm criza instituțională. Una din caracteristicile instituției pe care o conduc este operativitatea. În general, notele de control trebuie să fie gata joi dimineață, pentru că după-amiaza este ședința de guvern și pe baza notelor noastre se pot lua decizii importante. Nu avem și nici nu ar fi bine să avem o competență asupra celorlalte puteri ale statului, asupra puterii legislative, judecătorești. Dacă în controalele noastre constatăm că există posibilitatea să fie vorba de o faptă penală, nu de o simplă abatere administrativă, o neglijență, de fiecare dată avem obligația să sesizăm

Parchetul care trebuie să facă cercetarea penală, conform legii penale.

O a doua competență pe care am dobândit-o în cursul anului 2002, este aceea de a fi în România punct de contact și autoritatea de coordonare. Punct de contact pentru oficiu de luptă anti-fraudă al UE și autoritate de coordonare pentru lupta anti-fraudă privind fondurile europene. E o sarcină dificilă întrucât în România, prin Phare, Sapard și prin alte tipuri de programe de asistență, vin foarte mulți bani, bani europeni care trebuie să-i folosim după anumite standarde pe care nu le-am creat noi. Standarde pe care, din păcate, foarte puțini nu numai dintre cetățenii României, dar și din funcționarii guvernului României le cunosc. Standarde și proceduri care nouă poate ni se par foarte complicate și pe care dintr-un spirit pe care îl cunoaștem foarte bine, încercăm să le tratăm într-un mod românesc, să le îmbunătățim, să găsim o cale mai scurtă, să le folosim, dacă e mai bine, în altă parte. E o problemă deosebit de importantă și după anul 2007, anul în care vom deveni, sunt convins și îmi doresc acest lucru, membri ai UE, aceste fonduri de dezvoltare și nu numai trebuie gestionate într-un mod special. Noi nu ne ocupăm de administrarea acestor fonduri, dar intervenim, ca și în activitatea de control administrativ, acolo unde există crize. Păstrând același principiu, OLAF-ul este o instituție administrativă a Comisiei Europene, noi suntem o instituție administrativă a guvernului României. În momentul în care există elemente de natură penală, de răspundere penală, deja lucrăm în colaborare și cazul trece în competența Parchetului, în cazul acesta special în competența Parchetului Național Anti-Corupție. Nu numai că avem de-a face cu tragerea la răspundere a persoanei,

dar ceea ce poate noi nu avem încă în mentalitate și ar trebui să înțelegem, la fel de important ca pedepsirea persoanei este recuperarea prejudiciului, a banilor folosiți în mod necorespunzător. De multe ori ne mulțumim, l-am găsit pe marele fraudator din nu știu ce județ, îi facem un dosar penal, fără să înțelegem că lovitura principală pentru acea persoană de cele mai multe ori este să-i luăm banii înapoi.

În al treilea rând, printre atribuțiile principale, pachetul de măsuri anticorupție a prevăzut ca toate sesizările privind conflictul de interese să fie adresate și anchetate de către Corpul de control al guvernului. Când vorbim de conflicte de interese vorbim de persoane aflate în funcții publice de importanță, de demnitari, parlamentari, magistrați. Anchete dificile pentru care am încercat să fac o strategie să vedem cum le punem în practică. Pot să vă spun că, sunt aproape 7 luni de când legea a intrat în vigoare și, până acum, n-am primit absolut nici o sesizare privind conflictul de interese. Nu există conflicte de interese în România, nu au auzit oamenii că s-a aprobat o asemenea lege? E mai plăcut să-l dai la ziar pe cel care crezi că se află în conflict de interese, decât să ceri unei autorități publice să-l ancheteze? Nu știu. Cred că este și o problemă de mentalitate. Încă percepția publicului asupra conflictului de interese nu este formată și în mod sigur în anii care urmează aceasta va evolua și această atribuție de a face o verificare privind conflictul de interese, de a întocmi un raport public, un raport care se publică în Monitorul Oficial, va deveni foarte importantă și vom vedea cum o gestionăm.

Desigur, există și puncte delicate în activitatea acestei instituții. Cred că primul punct delicat este dacă instituția își

păstrează un caracter administrativ sau are un caracter politic. Consider că atâta vreme cât primul ministru este membru al unui partid politic și președintele unui partid politic, atâta timp cât guvernul reflectă partidul care a câștigat alegerile în mod democratic, șeful Corpului de control al guvernului și instituția, deși este o instituție eminentamente administrativă, trebuie totuși să participe la ceea ce înseamnă politica guvernamentală. Nu cred că există vreun guvern și vreun prim-ministru care își doresc ca lucrurile în țară și în administrația publică să meargă prost. E absurd. E împotriva regulilor politice. Vrei ca lucrurile să meargă bine și în felul acesta să câștigi alegerile, să-ți îndeplinești mandatul și să câștigi din nou alegerile. De aceea, sarcina noastră de a interveni acolo unde lucrurile nu sunt bune, o consider o sarcină administrativă, dar, în același timp, ea are și caracter politic.

Consider că fac un bine echipei din care fac parte din punct de vedere politic, când îi spun că într-un anumit loc, într-o prefectură, într-un minister, într-o primărie lucrurile nu sunt în regulă. O persoană nu respectă legea sau un sistem nu este bun sau o instituție nu funcționează bine.

O a doua problemă delicată este pentru cine lucrează Corpul de control, pentru prim-ministru și guvern sau pentru public. Nu pot formula acum un răspuns tranșant. Cred că, având în vedere specificul activității noastre, în mod clar prioritatea trebuie să fie solicitările din partea prim-ministrului și a guvernului. Altfel, lucrurile de controlat în România sunt milioane, ar trebui să am 10 milioane de angajați ca să-i controlăm pe ceilalți 10 milioane de cetățeni. În mod clar există o listă de priorități, iar această listă de priorități cred că este normal să o facă prim-ministru. Atunci când pentru opinia

publică, pentru societate există probleme importante e clar că primul ministru nu le poate ignora.

În al treilea rând, au fost multe discuții în problema stabilității șefului Corpului de control și a angajaților instituției. Cu alte cuvinte, ce strategie folosim pentru recrutarea funcționarilor. Corpul de control face parte din echipa primului-ministru, vine și pleacă o dată cu el, așa cum este de exemplu în SUA sau dimpotrivă, cazul Franței, există un corp de funcționari stabili care își face datoria încet, elegant, nu supără pe nimeni, nici în stânga nici în dreapta. Și care rămâne în funcție indiferent de cine câștigă alegerile și face guvernul. Nu știu care e soluția cea mai bună, probabil că Marius Profiroiu va spune după-amiază că soluția franceză e cea mai bună, eu personal cred în ideea de echipă. Câștigi cu o echipă sau pierzi cu o echipă. Având în vedere specificul activității noastre cred că trebuie să am interesul, evident, ca echipa din care fac parte să câștige să aibă rezultate bune altfel motivația este foarte greu de obținut, doar cu un salariu și cu un scaun pe care rămâi. Dar e o problemă de discutat.

Mai am încă două probleme delicate, din multele pe care le am și pe care vreau să vi le prezint. Se spune că acest Corp de control ar trebui să nu fie o structură guvernamentală. E o idee care îmi sună foarte bine, să fie independent. Din păcate am exemple, pe care nu aș vrea să le dau astăzi, de instituții independente, care sunt total ineficiente. Independență fără eficiență nu cred că este un algoritm de luat în calcul în acest moment. Cred că, făcând parte dintr-o structură clasică a puterii publice poți să-ți găsești un loc foarte clar și poți să-ți impui punctul de vedere. Dacă dorești o simplă independență, fără a avea argumente și fără a avea eficiență și rezul-

tate, cred că ar fi o nouă instituție de care auziți o dată pe an atunci când își prezintă un raport extraordinar de interesant pe care nu-l citește nimeni în Parlament. Iată de ce, cred că soluția de a avea o instituție de control în cadrul guvernului, așa cum OLAF-ul este în cadrul Comisiei Europene, așa cum există instituții de același gen în alte țări, este, cel puțin pentru moment, soluția cea mai bună.

O ultimă problemă pe care o aduc în discuție este relația dintre Corpul de control și mass media. Există tentația ca activitatea de control să fie mult prea mult mediatizată. Mass media ar vrea să fie alături de noi în permanență. Numai că, reiau ce am spus mai devreme, Corpul de control desfășoară activitate la solicitarea prim-ministrului și a guvernului. În aceste condiții, mi se pare firesc, ca dialogul cu mass media să îl avem abia după ce am încheiat raportul și prim-ministrul a luat o decizie pe baza informațiilor și a argumentelor pe care le-am furnizat. De asemenea, mi se pare o greșală de imagine să prezinți intenții și nu rezultate pentru că percepția publicului este foarte clară: nimeni nu este interesat de ce vrei să faci, toată lumea e interesată de ce ai făcut în acest domeniu. Pe de altă parte, este foarte important ca activitatea de control exercitată de guvern asupra instituțiilor sale să fie reflectată în opinia publică. Astfel, devine pertinent pentru public faptul că guvernul este o instituție deschisă, preocupată să aibă eficiență, să recurgă la ansamblul mijloacelor legale de care dispune pentru a-și perfecționa activitatea și a-și realiza obiectivele politice.

Cristian GHINEA

Evaluări privind transparența în administrația publică

Voi face o scurtă prezentare a modului în care organizațiile nonguvernamentale percep utilitatea legii 544, a liberului acces la informațiile de interes public.

S-a mai spus aici, dar e bine s-o repetăm: această lege este un exemplu reușit de colaborare între guvernul României, respectiv Ministerul Informațiilor Publice, opoziție și societatea civilă, respectiv organizațiile nonguvernamentale.

Cum au fost implicate ONG-urile în procesul de adoptare și de implementare a acestei legi? În primul rând ONG-urile au preluat această idee din alte țări și au elaborat o serie de principii pentru viitoarea lege. Ele au căutat susținere în mediul politic pentru acest proiect și l-au găsit la Partidul Național Liberal, respectiv doamna deputat Mona Muscă, la Guvern, domnul ministru Vasile Dâncu. Apoi, când a apărut un moment de criză, din cauza considerentelor politice puterea a elaborat propriul proiect de lege, iar opoziția pe al său, când se părea că se vor “bate” între ele, deși obiectivul era evident comun, ONG-urile au mijlocit comunicarea.

Drept urmare, când s-a ajuns la un proiect comun, am participat și noi, ONG-urile, la dezbaterile în comisii, iar co-

misia pentru cultură și mass-media de la Camera Deputaților a dovedit o transparență și o deschidere extraordinare. După ce legea a fost adoptată și astfel, s-a dovedit că ea a fost un succes real, fiind susținută de întregul spațiu politic parlamentar, am participat la elaborarea normelor de aplicare. Cred că se cuvine să-i și numim pe cei care au dus această campanie: Centrul de Jurnalism Independent, Societatea Academică din România pe care o reprezint aici, IRIS Center, Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului-Comitetul Helsinki, Asociația Pro Democrația, Asociația Română pentru Transparență, Agenția de Monitorizare a Presei etc.

Care ar putea fi rolul ONG-urilor după ce legea a intrat în vigoare? În primul rând vorbim de relația administrație publică-cetățean. În acest context, rolul ONG-urilor, este de a intermedia această relație. În sensul de a exercita “presiune” asupra administrației pentru a aplica această lege și, în același timp, de a educa cetățeanul în spiritul acestei legi. Vă voi spune foarte puțin despre programele inițiate de aceste ONG-uri, după adoptarea legii, urmând să prezint apoi în detaliu programele noastre de la Societatea Academică Română.

Centrul pentru Jurnalism Independent a inițiat o serie de seminarii pentru a deprinde jurnaliștii să utilizeze legea, ca instrument pentru desfășurarea activității. Legea are o secțiune specială dedicată ziaristilor, ea conține prevederi pentru ca jurnaliștii să poată obține informații publice mai repede. Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului a elaborat un ghid practic al accesului la informații și a inițiat o serie de procese pentru a crea precedente juridice împotriva instituțiilor care nu respectă această lege. Unele dintre aceste procese au avut succes și o mare mediatizare, o susținere

din partea presei. Transparency International a avut un proiect de monitorizare a aplicării legii, iar Asociația Pro Democrația un alt proiect de monitorizare precum și un proiect care viza crearea a cinci centre regionale de surse în domeniul accesului la informații pentru presa locală, pentru autoritățile locale și pentru ONG-urile locale. De asemenea, sunt în derulare unele proiecte mai mici, la nivel local.

Societatea Academică Română a inițiat, în decembrie 2002, prima evaluare, la nivel național, al stadiului de implementare a legii, la un an după ce ea a fost votată de Parlament. De asemenea, am organizat un program pilot, de formare a unor organizații locale care să acționeze în acest domeniu. O altă componentă a fost derularea unui program regional, împreună cu parteneri din Bulgaria și din Serbia, pentru a folosi modelul românesc ca sursă de inspirație pentru țările vecine. De fapt, pentru România noi ne-am folosit de experiența slovacă când am elaborat propuneri pentru legea accesului la informații publice. Apoi, am împărtășit experiența românească și cea bulgară ca posibil model pentru impunerea unei asemenea reglementări în Serbia.

Mai este un alt proiect, care se numește “Transparență pentru o presă independentă”, proiect pe care tocmai l-am încheiat. Voi prezenta astăzi, în premieră, câteva rezultate.

Una dintre concluziile studiilor pe care le-am întreprins, este aceea că, de multe ori, blocajele în aplicarea legii, se datorează modului în care instituțiile sunt organizate, în care funcționarii însărcinați cu aplicarea legii au ei înșiși acces la respectivele informații. În decembrie 2002, am prezentat rezultatele monitorizării a peste 500 de instituții publice din 96 de localități, din care 40 reședințe de județ, prin metoda

unor chestionare completate de operatori. Sondajul este cunoscut, el este prezent pe site-ul nostru. La acel moment legea fusese implementată la nivel formal în 68% dintre instituțiile monitorizate. Cu alte cuvinte, 68% din instituțiile publice formaseră un birou special pentru informațiile publice sau desemnaseră o persoană care să furnizeze informațiile publice. Acest aspect, al creării funcției corespondente pentru implementarea legii, considerăm a fi aspectul cel mai ușor de realizat. Elementul cel mai substanțial este asigurarea unor mecanisme reale de funcționare la nivel instituțional a acestei legi. Din această perspectivă, aplicarea efectivă a legii este mult mai scăzută, ea se află la un nivel de 34% din instituțiile investigate. Am măsurat această stare de fapt prin întrebarea “dacă există o listă cu documentele de interes public și dacă această listă poate fi arătată”. Numai 34% au afirmat că au întocmit această listă și 16% din instituții au putut să și arate, efectiv, operatorilor noștri această listă. Pe scurt, aplicarea efectivă, de substanță, a legii a fost undeva între 16% și 34%.

Proiectul denumit „Transparența pentru o presă independentă”, a avut drept obiectiv evaluarea implementării legii la nivelul instituțiilor naționale și verificarea modului în care aceste instituții utilizează sumele destinate activității de publicitate. Nu intru în detalii, pentru că prezentarea mea se referă la legea accesului la informații publice și la modul în care ea este aplicată. Practic am constatat că, într-o piață a publicității foarte săracă, statul a devenit un actor important. Statul plătește destul de multă publicitate și această realitate se poate constitui într-un instrument de presiune asupra mass-media. Am vrut să avem o evaluare, pe baza legii

liberului acces la informație, a modului în care statul distribuie aceste sume de publicitate. Am depus 67 de cereri de informații publice în perioada 19-24 iunie 2003, la instituțiile centrale ale statului: 22 ministere, 9 instituții subordonate guvernului, 19 instituții subordonate ministerelor, 9 regii sau societăți naționale și 8 autorități locale din București. E vorba de cele 6 primării de sector, primăria generală și prefectura. Am solicitat bugetul alocat în 2002 și 2003 pentru acțiuni de promovare și publicitate, atât cele obligatorii, e vorba de anunțuri de job-uri, de licitații ș.a.m.d., cât și cele din proprie inițiativă. Un alt aspect a fost evaluarea criteriilor de alocare a acestor fonduri de publicitate, pentru a observa cum se distribuie ele. Instituțiile care nu dispuneau de asemenea criterii, am cerut să precizeze în baza căror acte normative sau acte de funcționare internă au fost cheltuiți respectivii bani.

Ultimul aspect, poate cel mai important, desemnarea partenerilor mass-media și sumele primite. Am evaluat răspunsurile primite de la instituții pe o grilă de la 0 la 20 de puncte. șase puncte pentru primul aspect, cinci puncte pentru al doilea, opt puncte pentru al treilea, iar un punct pentru coerența informațiilor. Ce am primit? Am depus 67 de cereri și am primit 46 de răspunsuri. O rată de răspuns de 68%. E mult ? E puțin? Vă las pe dumneavoastră să formulați un punct de vedere.

Am trimis aceste cereri în numele Societății Academice Române și am precizat obligațiile pe care instituțiile le au potrivit legii. Deci, am creat toate condițiile pentru ca instituțiile să răspundă acestor chestionare.

Câteva rezultate. Durata medie de răspuns a fost de 8,7 zile ceea ce se încadrează ca medie în durata legală de 10

zile. Legea spune că instituțiile sunt obligate să furnizeze informații în 10 zile, iar dacă informațiile sunt prea complexe și prelucrarea lor depășește această perioadă, trebuie să trimită în maxim 30 zile, dar în 10 zile trebuie să precizeze că vor trimite informațiile. Deci, durata medie a celor 46 de răspunsuri a fost de 8,7 zile. Există și niște recorduri negative. Primăria sector 4 a trimis în 47 de zile, ministerul de interne în 19 zile, ministerul finanțelor în 22, iar primăria generală a capitalei în 16 zile. În mod curios, ministerul de interne și ministerul finanțelor deși au întârziat au trimis cele mai complete cereri dintre toate ministerele. Deci, iată că nu le poți avea pe amândouă: când răspunzi bine, răspunzi târziu sau invers. E adevărat că am primit răspunsuri și într-o zi dar, curios sau nu, cele care au venit imediat au fost cele mai proaste și incomplete răspunsuri. Deci viteza de reacție nu a fost și o garanție pentru calitatea răspunsului. Am creat un top al transparenței prin prelucrarea rezultatelor. Media celor 47 de răspunsuri a fost 13,4. La o cerere complexă ca a noastră, media instituțiilor la nivel central este de 13 pe o scară de la 0 la 20. Din nou, vă las pe dumneavoastră să evaluați dacă e bine sau nu. Ministerul de interne este singurul minister care a răspuns cu punctaj maxim, urmează 2 autorități de reglementare, în domeniul gazelor naturale și în domeniul serviciilor publice de gospodărire comunală. Agenția Națională pentru ocuparea Forței de Muncă iarăși o instituție care a avut foarte mulți bani de publicitate pentru că are programe de popularizare a acțiunilor sale. O altă autoritate de reglementare este și METROREX. Continuă acest top: Ministerul Tineretului și Sportului - 19 puncte, Ministerul Finanțelor - 19 puncte, AVAB (Agenția de valorificare a Acti-

velor Bancare) - 19 puncte. Atât Ministerul Tineretului cât și AVAB sunt instituții care au avut sume importante pentru publicitate și ne-au trimis date complete. O situație surpriză ne-a furnizat Societatea de Administrare a Căilor Ferate, care ne-a trimis un răspuns foarte bun și în timp.

Ajungem la codași: Ministerul sănătății și familiei - 4 puncte, CFR călători - 3 puncte, Prefectura București - 2 puncte, Ministerul Apărării - 1 punct, Regia Națională a Pădurilor - 1 punct, Ministerul pentru relația cu parlamentul - 0 puncte. Aici ni s-a răspuns că s-a desființat ministerul, dar noi am depus cererea înainte de reorganizarea guvernamentală. Prin urmare, am apreciat că nu este un răspuns legitim, pentru că hârtiile nu se pot pierde iar alte ministere, care au suferit restructurări au răspuns. Primăria generală București ne-a dat un răspuns aiuritor. Ne-a spus că găsim toate aceste informații pe site, dar nu erau pe site. În realitate, nu are importanță dacă erau pe pagina de web, instituția trebuia să trimită informația ca atare. Nu ne-au răspuns Agenția Națională a Locuințelor, 3 primării, Ministerul Industriilor, Ministerul Dezvoltării, Ministerul Mediului, Ministerul Administrației Publice.

Concluzia principală privind stadiul aplicării legii, pe care am desprins-o din această cercetare: este nevoie urgentă de o modificare a practicilor de aplicare a legii, în sensul lărgirii dreptului la informație, conform principiului acolo unde sunt bani publici, informația trebuie să fie publică. Avem și câteva exemple de restrângere ale drepturilor de liberă informare. De pildă, invocarea unor contracte private. Autoritatea pentru Privatizare și Administrarea Participațiilor Statului are o sumă de 6 milioane de dolari cheltuită pentru publici-

tate și care nu poate fi urmărită, pentru că, au încheiat un contract, printr-o licitație, cu agenții de publicitate. Cum sunt cheltuiți banii este responsabilitatea acestor agenții. Același tip de argumente am primit și de la Ministerul Turismului care a cheltuit 75 miliarde în 2003, 71 miliarde în 2002. O situație de semn contrar este la AVAB. Deși a încheiat un contract similar cu o agenție de publicitate, ea a trimis toate informațiile cerute și în mod detaliat. Care este problema la acest punct? Credem că este o problemă de bună practică a instituțiilor. Instituțiile trebuie să încheie contracte astfel încât să poată fi urmăriți acești bani. Faptul că încheie un contract cu o firmă privată nu este un argument legitim. Dacă o firmă privată vrea să beneficieze de banii publici, trebuie să se supună regimului de acces public la informație. Apoi, un alt argument este invocarea abuzivă a articolului 12 din Lege, alineatul c, care exceptează de la statutul de informație publică acele informații privind activitățile comerciale sau financiare, dacă publicarea acestora aduce, atingere principiului concurenței loiale. Acest răspuns l-am primit de la Ministerul pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii și de la Administrația Națională a Drumurilor. Ambele instituții aveau bugete mari de publicitate. Nu este un argument valid, pentru că nu cred că aceste informații pot afecta concurența loială. Dimpotrivă. Dacă s-ar cunoaște pe ce criterii se distribuie banii pentru publicitate, concurența în rândul mass-media ar fi stimulată, pentru că cei mai buni câștigă și bani mai mulți.

O altă piedică în obținerea de informații a fost invocarea statutului organizației. Aici este o problemă de interpretare a legii, societățile naționale nu sunt incluse explicit în această

lege, în schimb regiile autonome sunt invocate. Nu cred că este vreo diferență, din perspectiva legii, între o societate națională și o regie, care să justifice un altfel de regim al informațiilor. CFR Călători a refuzat să trimită aceste informații pe baza faptului că societățile naționale nu sunt cuprinse în lege. Din contră, societatea de administrare a activelor feroviare a trimis informațiile deși, are, așa cum am descris, același mod de organizare și aceeași subordonare către Ministerul Transporturilor. Aici este doar o problemă de bună practică dar și o problemă ce ține de lege. Credem că se impune modificarea legii pentru că restrângerea numai la instituții publice și la regii a fost o greșeală. Poate și ONG-urile, care au participat cu sugestii la elaborarea legii, au scăpat acest amănunt, care acum la aplicare se dovedește a fi important.

Un ultim aspect legat de aplicarea legii accesului la informațiile publice este cine răspunde pentru asigurarea accesului. La chestionarul nostru, de exemplu, din cele 46 de răspunsuri, 13 au fost semnate de șeful instituției, fie ministru, fie director de agenție, 23 de cereri au fost semnate de nivelul doi de funcționari de rang înalt, secretar general în minister, director general și doar 10 au fost semnate de funcționarul care răspunde de aplicarea legii. Credem că parcurgerea unui drum atât de lung pentru a obține validarea informației, prin semnarea ei de către un demnitar de rang înalt sau mediu, întârzie și birocratizează inutil aplicarea legii. Considerăm că, stabilirea unor standarde interne, responsabilizarea funcționarilor însărcinați cu aplicarea legii și stabilirea unor proceduri clare și scurte pentru traseul cererii oferă șanse reale pentru o funcționare eficientă a acestei legi.

Monique SALIOU (Franța)

Experiența franceză și europeană în combaterea corupției

Permiteți-mi să încep prin a-mi exprima bucuria de a fi aici, ca reprezentantă a Fundației Jean Jaures și pot să vă asigur că suntem nerăbdători să dezvoltăm dialogul și cooperarea cu Institutul Social-Democrat „Ovidiu Șincai” și cu Fundația Alfred Mozer.

Am fost rugată să menționez câteva aspecte ale mijloacelor utilizate în Franța pentru a încerca să luptăm împotriva corupției. Permiteți-mi, mai întâi, să fac trei remarci preliminare de ordin general.

1. De ce combatem corupția? Pentru a îmbunătăți eficiența economică și a rămâne atractivi pentru investitorii străini? Bineînțeles, acest lucru este necesar, dar putem găsi printre economiști sau teoreticieni ai economiei, care nu sunt atât de cinici sau diplomatici, o parte care cred că acest fenomen joacă un rol important în procesul de dezvoltare economică. Dacă aruncăm o privire către istoria acumulării capitalului în Europa Occidentală, în Statele Unite și, mai recent, în Asia, vedem că nu a fost întotdeauna o istorie a inocenței și integrității.

Lupta împotriva corupției este un mijloc pentru a susține o campanie electorală în scopul câștigării alegerilor?

Permiteți-mi să prezint un exemplu francez în acest sens. În timpul ultimelor noastre alegeri prezidențiale au fost 16 candidați. Din acești 16 candidați, doi avuseseră probleme cu justiția în trecut. Paradoxal, chiar aceștia au fost aleși pentru a participa la cel de-al doilea tur. Din acest punct de vedere, cred cu tărie că în loc de a găsi motive doar în economie sau în calculele politice pe termen scurt, problema luptei împotriva corupției are legătură cu democrația și cu propriile noastre valori. Democrația este fragilă, chiar și în țările unde ea funcționează de câteva decenii sau de secole. Asistăm astăzi în întreaga Europă, mai ales în Europa Occidentală, la ascensiunea populismului, a extremei drepte și a extremei stângi. Democrația se bazează pe încrederea populației, iar corupția subminează chiar această încredere.

Trebuie să spun, că noi, ca social-democrați, pretindem că promovăm valori ca justiția socială, egalitatea, solidaritatea. Suntem iertați într-o măsură mai mică decât celelalte partide dacă există suspiciuni de această natură. Pentru a rezuma această primă remarcă, nu este de ajuns să fii onest pentru a câștiga alegerile, dar noi, social-democrații, dacă nu suntem onești vom pierde cu siguranță și, ceea ce e mult mai grav, suntem în pericol de a slăbi încrederea populației în politică și în democrație.

2. Cum luptăm împotriva corupției? Acest lucru depinde de două elemente: mentalitate și legislație. În ceea ce privește mentalitatea, fără un consens minimal în respingerea corupției este imposibil să lupti împotriva ei. Acest consens minimal se poate obține cu un „stat al bunăstării” minimal și un minimum de bunuri de primă necesitate asigurate în mod public. Aceste măsuri minimale sunt obligatorii. Nu putem

lupta împotriva corupției dacă nu oferim oamenilor bunurile de primă necesitate. Dar este nevoie și de legi, mă refer la legile adoptate de parlament, aplicate de stat și nu doar la reguli deontologice, reguli ale bunelor practici elaborate de profesioniștii din anumite sectoare ale vieții publice.

3. Există un ritm optim în acțiunea de combatere a corupției? Lupta împotriva corupției este o poveste lungă, totuși, mai scurtă decât istoria corupției. Formele și metodele adoptate de corupție s-au dovedit a fi flexibile, cu o mare abilitate de a se adapta la noi realități economice, tehnologice sau sociale. Deci instrumentele necesare în lupta împotriva corupției trebuie să fie și ele foarte flexibile. Putem să comparăm corupția cu o boală pentru care un tratament rapid ar fi cel mai bun remediu.

După menționarea acestor lucruri, aș dori să mă apropiu de experiența franceză, nu pentru a oferi un model, bineînțeles, ci pentru a provoca poate o dezbatere și un schimb de experiențe. Voi face referire la două exemple. Unul privind lupta împotriva corupției în viața politică, iar al doilea privind lupta împotriva corupției în domeniul serviciilor publice. Voi sublinia doar elementele principale, fără a intra în detalii, care nu sunt utile în acest cadru. Cred că aceste exemple ar putea fi interesante pentru că, mai ales în primul dintre ele, prevederile sunt foarte recente, iar în privința celui de-al doilea există o istorie foarte lungă.

Transparența în viața politică. După cum am mai spus, prevederile sunt recente și au fost modificate de patru ori din 1988. Principala problemă nu a fost legată de mituirea politicianilor care, desigur, există, dar privește, după cum sper eu, o minoritate. Principala problemă a fost legată de finanțarea

partidelor politice. În perioada anilor '70 și '80 în Franța, campaniile electorale deveniseră din ce în ce mai scumpe. Unii lideri de partid călătoreau cu valizele pline de bancnote furnizate de companii, iar alții erau implicați în falsificare de acte privind tranzacții publice. Situația a dat naștere la scandaluri slăbind astfel încrederea publicului în politicieni și în politică. S-a încercat găsirea unei soluții.

Soluția găsită nu a fost perfectă, dar trebuie să spun că a îmbunătățit situația, iar Partidul Socialist a jucat rolul principal în inițierea și elaborarea acestei măsuri. Există patru elemente majore ale acestei soluții. Primul este un plafon foarte precis pentru cheltuielile electorale. Nu poți cheltui mai mult decât o anumită sumă dacă ești candidat. Desigur, această sumă este mai mare în cazul alegerilor prezidențiale decât în cazul alegerilor legislative. Dar există un plafon, iar dacă se cheltuiește mai mult candidatura este invalidată. Al doilea principiu spune că finanțarea de către companii, nu și de către persoane fizice, este interzisă. Dacă se descoperă că un candidat a primit subsidii de cel puțin 1 Euro de la o companie, candidatura sa este invalidată. Al treilea principiu spune că toți candidații, chiar și cei mai slab plasați, trebuie să prezinte un raport contabil al campaniei electorale întocmit de un terț, nu de către ei înșiși, iar aceste rapoarte sunt verificate de o comisie specială. Dacă această comisie consideră că există o problemă, că raportul nu justifică toate cheltuielile în mod corespunzător, ea înaintează un raport către Curtea Supremă care, în Franța, poartă denumirea de Consiliu Constituțional, iar aceasta poate decide invalidarea candidaturii. Al patrulea principiu prevede existența unei alte Comisii însărcinate cu verificarea venitului fiecărui

membru al parlamentului și al fiecărui ministru. La începutul mandatului demnitarilor trebuie să facă o declarație de venit, iar la sfârșitul mandatului trebuie făcută o altă declarație. Comisia nu are competența de a investiga veridicitatea declarațiilor; acest aspect este o slăbiciune a sistemului, pentru că nu se poate verifica declarația. Dar, în privința restului prevederilor, reglementările au reprezentat o îmbunătățire reală, chiar dacă și în momentul de față majoritatea populației franceze este convinsă că toți politicienii sunt corupți. În realitate, situația este mai sigură, cel puțin în ultimii cincisase ani.

În continuare, voi analiza mijloacele de luptă împotriva corupției în domeniul serviciilor publice. După cum am spus în acest caz este vorba de un produs cu o istorie foarte lungă, de aproape două secole, începând cu Revoluția Franceză. În această privință aș dori să subliniez patru principii care au fost adoptate. Primul este acela că un funcționar public trebuie să fie plătit decent. Dacă un anumit nivel al salarizării nu este atins nu mai putem vorbi de lupta împotriva corupției. Este imposibil, oamenii trebuie să trăiască și ei. Și aș adăuga că ei trebuie să fie plătiți decent, dar și respectați. Dacă într-o societate meseria de funcționar public este prost văzută, ca o meserie pentru cei care au eșuat în alte domenii ale sectorului privat, dacă nu ești privit ca o persoană decentă și abordabilă, nu mai poate fi vorba de o luptă împotriva corupției. Funcționarul public trebuie să fie respectat.

Al doilea principiu este acela că toți funcționarii publici trebuie încurajați să își dezvolte o cultură profesională în cadrul căreia corupția este considerată o rușine. Am auzit ieri remarci privind „spiritul de grup” al birocrăției. Bineînțeles,

acest spirit este un lucru dăunător atunci când este un mijloc de a se opune deciziilor politice sau este reticent față de evoluția legislației. Dar se poate considera, de asemenea, că acest „spirit de grup” ar putea avea și aspecte pozitive atunci când restrânge tentațiile corupției.

Al treilea principiu se referă la separarea sarcinilor, care este un principiu general în țările democratice. Nu pot fi acceptate situațiile în care aceeași persoană decide și plătește cheltuielile. Separarea sarcinilor este obligatorie. În Franța, de exemplu, dar și în multe alte țări, un ministru nu poate decide nici o sumă care urmează a fi cheltuită, chiar și în interes individual, dacă, de exemplu, trebuie să ia un avion, fără autorizația reprezentantului Ministerului de Finanțe și a Ministrului Finanțelor. Astfel separarea sarcinilor este completă.

Al patrulea principiu, poate cel mai important, este efectuarea atât a unui control intern cât și a unui extern, prin intermediul auditului intern și extern. Bineînțeles, avem în fiecare minister multe inspecții interne, dar avem și o Curte de Conturi, instituție unde, de altfel, îmi și desfășor activitatea. Curtea de Conturi are jurisdicție și putere juridică în două aspecte: primul privește direct corupția, iar al doilea, care e destul de diferit, privește eficiența administrației publice. Trebuie să insist că atribuțiile sunt total diferite. Poți fi onest în întreaga activitate, dar în același timp ineficient.

Spunând acestea, aș dori să rezum în câteva cuvinte rolul Curții de Conturi. Acesta este bineînțeles de a depista actele de corupție din administrația și companiile publice, dar și de a prezenta publicului care este realitatea privind eficiența administrației publice, ceea ce este cu totul altceva. Noi

avem documente publice, unul care apare anual, iar celelalte în situații speciale, care sunt dedicate informării publicului. De exemplu, descriem modul de funcționare al unui oficiu poștal și care este situația financiară a poștei franceze, care este calitatea serviciilor oferite de această instituție, care este nivelul salariilor ș.a.m.d. Aceste documente sunt foarte importante, iar atunci când Curtea de Conturi le dă publicității, se scriu pagini întregi în ziare despre conținutul lor. Și trebuie să spun că este un mijloc foarte folositor pentru democrație, chiar dacă, trebuie să adaug, suntem foarte atenți pentru ca ideile exprimate să nu creeze multe probleme guvernului. Deci există și un mecanism de autocontrol al acestei instituții. Instituția a fost creată în secolul al XVIII-lea și a supraviețuit până astăzi. Prudența și atenția pot explica durata sa de viață. Dar, chiar și cu această limitare, este un instrument real pentru democrație și transparență.

Thomas DELARE (SUA)

Transparența în administrație și rolul său în atragerea investițiilor străine

Aș dori să încep cu o expresie românească: „A arunca pisica moartă în ograda vecinilor”. Este exact ceea ce nu putem face în cazul de față. Suntem interesați de problema transparenței, de problema corupției și, la drept vorbind, responsabilitatea ne aparține tuturor, așa că nu dorim să „aruncăm pisica moartă în ograda nimănui”.

Îmi face plăcere să vorbesc astăzi despre transparența în administrație și rolul său în atragerea investițiilor străine. Sunt sigur că toți românii prezenți aici știu că ambasada noastră a fost foarte activă în acest domeniu. Am văzut fotografii și informații de presă despre ambasadorul nostru, practic în fiecare săptămână, în legătură cu atitudinea sa față de corupție și impactul său asupra sistemului de sănătate și a investițiilor străine. El a adoptat această temă, aproape ca pe o chestiune personală. Ca unul care a ajuns să aprecieze România, el dorește numai binele țării și populației. El crede cu fermitate, ca și noi toți, de altfel, că procesul de democratizare în România va intra în faza sa finală sau va fi apreciat în întregime de poporul român, atunci când acesta va simți

că transparența și o luptă eficientă împotriva corupției sunt legate de acest proces.

Și, în cele din urmă, avem o serie de interese economice americane, de investiții, în România. Guvernul ne roagă în mod repetat să aducem mai mulți investitori străini în țară. Nouă ne face plăcere să facem acest lucru, dar, ca parte a acestui efort, insistăm să aducem în atenția guvernului și societății românești diverse probleme despre care se poate spune că reprezintă o lipsă de transparență sau o lipsă de mobilizare în combaterea corupției, în crearea condițiilor necesare pentru ca firmele noastre și cele românești să prospere.

Mai întâi, aș dori să fac o paranteză autobiografică, pentru a arăta că mă simt oarecum în măsură să discut pe acest subiect, chiar dacă nu apar cu aceeași frecvență ca ambasadorul nostru în presă.

Mă aflu aici de 14 luni, ceea ce reprezintă o durată suficientă pentru un diplomat ca să cunoască o țară. Fosta mea însărcinare a fost cea de director adjunct însărcinat cu investițiile în cadrul Departamentului de Stat al SUA. Ca parte a activității mele de atunci am participat la negocierile tuturor tratatelor bilaterale de investiții încheiate de Statele Unite. Staff-ul meu a încercat să rezolve toate disputele de interese cu alte state, și am fost negociatorul principal al implementării Convenției OCDE privind combaterea mituirii funcționarilor publici străini prin intermediul tranzacțiilor de afaceri. În acea perioadă am fost, de asemenea, președinte al subcomitetului OCDE pentru admiterea de noi țări în Convenția împotriva mituirii.

Acum trei ani, am ascultat punctele de vedere ale delegației române pentru a fi admisă în această Convenție.

Trebuie să vă mărturisesc că, la acel moment, am spus „Nu!”, din motive care erau întemeiate în momentul respectiv și care se refereau la lipsa de transparență, lipsa unor acțiuni ferme de combatere a corupției. Am spus: „Întoarceți-vă când lucrurile vor arăta mai bine”.

De asemenea, am lucrat ca economist în cadrul Departamentului de Stat, mai ales în probleme privind țările ex-sovietice și am făcut parte din staff-ul de planificare al Secretarului de Stat M. Albright, ca economist-șef. Dar, să trecem la partea principală a remarcilor mele din această seară.

Recent, m-am întors de la Washington. În această perioadă am avut ocazia să discut probleme economice actuale cu colegii mei de la Departamentul de Stat, de la Departamentul Trezoreriei, de la Departamentul de Comerț. De asemenea am fost invitat la un simpozion la Institutul Internațional de Economie Internațională unde am audiat o serie de vorbitori excepționali, cum ar fi economiști care au lucrat la FMI, membri din consiliile directoare ale institutelor de cercetare economică, de la Consiliul de Consultanță Economică și mai mulți specialiști din domeniul academic și factori de decizie din domeniul economic.

Motivul pentru care am menționat acest lucru este că România și întreaga lume se află la începutul unei schimbări. Părerea unanimă, la Washington, este că se așteaptă o creștere economică la nivel global. Este o veste bună! Studiile estimează o creștere economică solidă la sfârșitul acestui an și începutul anului viitor. De exemplu, în Statele Unite vom asista la o creștere de 4 % sau mai mult în această perioadă. Statele Unite au fost o locomotivă pentru restul lumii timp de câteva decenii, deci creșterea noastră ar trebui să producă

creștere și în alte părți, ca de exemplu în Europa de Vest, unde doar Germania a rămas în urmă.

De ce vă spun toate astea și de ce cred că asta vă interesează direct? Pentru că România, în domeniul investițiilor străine directe (FDI) nu este deloc competitivă. Trebuie să îmbunătățesc percepția pe care investitorii străini o au despre ea pentru a participa pe deplin la schimbarea economică la care vom fi martori. Cu toții știm că, după revoluția din 1989, a fost nevoie de o anumită perioadă de timp pentru a decide drumul de urmat. România a ezitat, a întârziat decizia de a întreprinde reforme economice așa cum au făcut cehii, polonezii sau ungurii. Putem vedea rezultatele acestei politici și astăzi: România se află sub nivelul la care ar trebui să fie.

Noi, Statele Unite, dorim ca situația României să fie mai bună. și Uniunea Europeană vrea acest lucru ca viitor partener. Vrem ca situația României să fie mai bună, ca aliați în cadrul NATO. Noi nu luăm în considerare doar abilitățile României de a fi un partener militar, ci și un partener cu un sistem democratic, cu o economie care crește și este favorabilă cetățenilor săi. Atunci când identificăm probleme dorim să ajutăm România.

Trăim într-o lume foarte competitivă, după cum am mai spus. Acum, când se anunță o creștere economică, dorim ca România să beneficieze de ea. Să vă prezint o mică întâmplare pentru a ilustra această situație. Directorul USAID la București mi-a povestit-o ieri. În 1998 el purta discuții cu oficiali din Republica Dominicană din Caraibe. Oficialii dominicani erau foarte încântați să-i spună cât de bine au reformat aparatul vamal. Ca și România ei aveau probleme de

corupție, aveau problemele cu timpul necesar trecerii bunurilor peste frontieră și doreau să ne explice cât de mult se îmbunătățise situația. Ei spuneau că marele lor succes a fost reducerea timpului mediu de așteptare al bunurilor la frontieră la „numai” două săptămâni! Răspunsul nostru a fost: „Ei bine, în El Salvador durează doar 20 de minute!”. La asta mă refeream când vorbeam de competitivitate. România trebuie să se uite în jurul său, la vecinii săi, în special la statele care vor adera în 2004 la UE, statele din Europa de Est și statele din sud, ca o evaluare permanentă. Cum vă comportați în comparație cu celelalte țări care încearcă să atragă aceleași investiții străine, în dolari sau în euro.

Am fost rugat să vorbesc despre transparență. Sunt sigur că prezentările de ieri și de astăzi au folosit o mulțime de definiții ale acestui domeniu: unele mai generale, altele mai precise. Asta depinde întotdeauna de cine definește și de cine vorbește. Macroeconomistul, de exemplu, va vorbi despre informația economică disponibilă. El vrea să știe cum lucrează sistemul bancar. El vrea să înțeleagă cum sunt elaborate politicile guvernamentale. Asta e bine.

Există, însă și un alt aspect al transparenței. E mai puțin elaborat și orientat puțin mai spre realitate. Este ceea ce un cetățean de rând, un om de afaceri sau un contabil ia în considerare. Ei vor să știe cât de corect și transparent este sistemul de legi. Ei vor să știe despre birocrație: cum operează, cum sunt elaborate regulile și, mai important, dacă este coruptă sau nu?

În al treilea rând, omul de afaceri sau contabilul vrea să afle ceva despre standardele contabilității. Sunt ele reale, există o anumită cantitate de informație de care nimeni nu

are nevoie? Cât de des sunt verificate? Sunt ele verificate într-un mod legitim sau într-un mod în care inspectorii continuă să-ți bată la ușă? În cele din urmă, sistemul de taxare. Toată lumea vrea același lucru: taxe mai mici dacă ești consumator sau om de afaceri, dar, mai important, se dorește un sistem care poate fi înțeles și prevăzut.

Aș prefera o definiție mai largă a transparenței care să ia în considerare toate aceste elemente. Pentru că, în vreme ce oamenii de afaceri și responsabilii politici iau decizii, noi ce facem? Noi evaluăm toți acești factori, acordând probabil, semnificații diferite fiecăruia în diferite situații.

Păstrând toate acestea în memorie, să aruncăm o privire asupra României și a locului unde se află ea astăzi în comparațiile internaționale.

Mă bucur că un reprezentant al *Transparency International* se află aici astăzi, pentru că în SUA această organizație este foarte apreciată pentru activitatea sa la nivel mondial. La Washington și în alte locuri indexul corupției publicat de această organizație este luat în seamă de oameni de afaceri și factori de decizie. Cei mai mulți dintre dumneavoastră știu probabil despre ce este vorba. Este un clasament internațional al țărilor luând în calcul percepția generală asupra corupției din țara respectivă. Este o sinteză a mai multor indicatori reprezentând opinia publică informată, lumea academică, ziariști, oameni care știu cum stau lucrurile. Deși nu este atât de științific precum ar dori unii, el trebuie luat în calcul pentru că reprezintă baza percepțiilor pentru guverne și medii de afaceri.

Poziția României este pur și simplu nesatisfăcătoare. Trebuie să fim sinceri atunci când privim faptele. În 2002,

România se situa pe locul 80 din 102 țări analizate. Asta după ce se situase pe locul 69 în 2001 și 68 în 2000. Mai important, România împarte acea poziție cu alte țări pe care sunt sigur că nu le considerați cele mai mari puteri economice ale lumii: Pakistan, Filipine sau Zambia. Când un investitor străin își îndreaptă privirile către România, el nu poate ignora percepțiile generate de o astfel de reputație și România trebuie să lucreze foarte mult pentru a depăși această situație. Mai ales în momentul în care vecinii din Est o duc ceva mai prost, dar vecinii din Vest, Nord-Vest și Sud ceva mai bine. De exemplu, în timp ce România se află pe locul 80, Ungaria se află pe locul 33, Bulgaria pe locul 46, Polonia pe locul 49, Slovenia pe locul 27. După cum am mai spus, nu este vorba de un domeniu științific, dar oamenii iau în seamă aceste lucruri și iau decizii de pe urma lor.

Să ne uităm la alt indicator de acest tip, de exemplu indicele Comisiei de Comerț și Dezvoltare a ONU, care a efectuat măsurători asupra investițiilor străine și a potențialului de investiții străine. Este vorba de o matrice cu patru elemente. Din nou România se situează pe ultimul loc. Există patru categorii: „frunțași”, state peste medie, state sub medie și „codași”. Mă tem că România face parte din ultimul grup.

Indexul de opacitate al companiei *Price Waterhouse Coopers* este o măsurătoare realizată de această firmă internațională de contabilitate de care poate ați auzit, care determină nu gradul de transparență, ci opusul ei, gradul în care decizia este ascunsă sau invizibilă. Ei analizează patru domenii: corupția, opacitatea legală, opacitatea economică și sistemul de contabilitate. În 2001 au fost analizate 35 de țări. România s-a situat pe locul 28. Din nou, dacă privim în apropiere,

Cehia s-a situat pe același loc, dar Ungaria a fost a șaptea, Polonia a șaisprezecea. Acest index indică faptul că gradul de obscuritate sau neclaritate se traduce prin taxe ascunse. Cu alte cuvinte o companie are costuri mai mari atunci când operează într-un mediu cu o opacitate ridicată. În cazul României, deoarece sistemul este atât de greu de penetrat, atât de greu de înțeles, este ca și cum o firmă ar plăti taxe pe venit cu 30-40 % mai mult. Sunt mulți bani atunci când vrei să devii competitiv. Totodată un factor de risc este asociat acestor cifre: cu alte cuvinte, dacă vrei să împrumuți bani, în ce măsură acest împrumut costă mai mult. Pentru România acest procent este de 9 % pe capitalul împrumutat. Acesta este costul unor comisioane ridicate.

Repet, nu este vorba de criterii științifice, eu personal nu aș avea încredere în toate interpretările legate de România, iar aceste cifre sunt deja depășite, ele provin din 2000, 2001, în unele cazuri din 2002. Totuși, ele sunt luate în seamă de comunitatea internațională de afaceri. Și, din păcate aceste informații au un efect foarte important pe termen lung, pentru că aceste informații sunt disponibile oriunde pe Internet, gratis. Dacă aș fi un analist care lucrează pentru o companie americană sau germană, aș lua în calcul aceste date înainte de a lua o decizie și aș ajunge la o concluzie similară.

Ce înseamnă toate aceste lucruri? România este o țară ca toate celelalte care suferă de o lipsă de transparență. Există o serie de lucrări științifice elaborate de FMI care atestă ceea ce bunul simț ne dăduse deja de înțeles: investitorii străini tind să evite țările care suferă de lipsa transparenței. Acolo unde există o piață netransparentă există așa numitul „instinct de turmă”. Este ceea ce investitorii fac atunci când

simt că nu înțeleg un anumit mediu de investiții. Ei privesc unii la alții și dacă unul iese de pe piață, ceilalți presupun că acesta știe ceva ce ei nu știu, așa că ies și ei de pe acea piață. Acestea sunt decizii luate pe baza unor situații în care nu există un set stabil de reguli, într-o economie netransparentă. Nu e o poziție cu care să vă mândriți.

În cele din urmă, există indicii că investitorii tind să părăsească economiile care nu sunt transparente, atunci când există o criză. De exemplu, dacă ne întoarcem în 1998, a existat o criză a rublei la Moscova. Acolo au fost luate o serie de decizii îngrozitoare. Dar aceasta a fost o parte dintr-o criză economică globală care începuse în Thailanda în vara aceluiaș an. Într-o economie lipsită de transparență investitorii tind să se retragă, să plece, atunci când se întâmplă așa ceva, pentru că se tem de un „efect de răspândire”. Repet, având informații adecvate despre economie și un grad corepunzător de transparență, oamenii nu vor face acest lucru.

Toate acestea au un impact real asupra investițiilor străine directe (FDI) în România. Potrivit *Price Waterhouse Coopers*, în 2001 au existat investiții de aproximativ 1,3 miliarde dolari în România. Este destul de impresionant, cu excepția faptului că estimările arată că este vorba de doar o treime din potențialul existent, datorită lipsei de transparență. Acum, în timp ce principala economie a lumii începe să-și revină, ne putem aștepta ca investițiile străine din România să crească. Asta s-a întâmplat în ultimii doi ani. Bulgaria o duce mai bine. O serie de țări vest-europene o duc chiar mai prost ca România. Acestea sunt vești bune, dar vorbim de o lume competitivă, dinamică în care clasametele sunt schimbătoare. Problema este că, oricât de bine ar merge, România

este încă, ultima pe lista țărilor candidate din Europa Centrală și de Est, în ceea ce privește FDI. Chiar și Albania o duce mai bine în acest domeniu.

Deci dacă privim spre România, în 2001 ea a atras investiții străine de 1,1 miliarde de dolari, dar Ungaria, o țară mult mai mică în privința populației, a atras 0,9 miliarde, Slovacia, cu un sfert din populația României, a atras 4 miliarde, Cehia, cu o jumătate din populația României, a atras 9,3 miliarde. E o lume competitivă! România va continua să rămână în urmă, acolo unde nimeni nu ar dori ca ea să rămână, dacă schimbările nu ameliorează climatul de afaceri.

România are o problemă legată de realitate. România a beneficiat de o cantitate enormă de consiliere în domeniul îmbunătățirii transparenței. Aceasta a fost oferită de Statele Unite, UE, Banca Mondială. Un raport al Băncii Mondiale asupra corupției din România, poate cel mai bun document de tipul acesta pe care l-am văzut, a fost înaintat guvernului României; el este disponibil în formă electronică pe Internet. De fapt, cred că, după elaborarea acestui document, oricine ar fi în stare să ofere soluții. Astăzi, de fapt, este doar o problemă de a lua anumite decizii; uneori acesta poate fi un lucru dificil.

Statele Unite au avut experiențe recente în încercarea de a face schimbări esențiale în combaterea corupției. În 1977 am adoptat o serie de legi, în timpul administrației Carter, sub denumirea de *Act privind practicile de corupție din străinătate*. Este un document care, treptat, a fost transformat în cadrul OCDE în Convenția împotriva luării de mită. Avem 25 de ani de experiență în încercarea de a face acest act aplicabil. Am descoperit că acest lucru este imposibil fără o

susținere publică puternică și voință politică. Cum se construiește susținerea publică? De fapt, cele două elemente se susțin reciproc. Dacă ai susținere publică voința politică va apărea, pentru că politicienii vor să obțină voturi. Și publicul va susține eforturile îndreptate împotriva corupției dacă va crede că ele sunt sincere și eficiente.

Aș dori să fac doar câteva sugestii, pentru că eu cred că este vorba de țara dumneavoastră, este problema dumneavoastră care trebuie rezolvată și, totodată, s-au făcut pași importanți pe această cale.

În general, guvernul american are o problemă legată de ceea ce s-a făcut până acum, acesta este faptul că nu s-au aplicat consecvent măsurile adoptate. De exemplu, legea *Sunshine* (a transparenței), care cere ministerelor să se consulte cu oamenii de afaceri și cu publicul în legătură cu reglementările propuse, este o idee excelentă. Dar, din câte știm, ea a fost utilizată doar de două ministere în mod regulat. O idee foarte bună, dar ea nu poate avea efectele scontate dacă nu este utilizată de toate ministerele.

O altă idee bună a fost înregistrarea întreprinderilor prin ghișeul unic, pentru a evita cantitățile imense de documente necesare pentru înregistrarea firmelor. În ciuda acestui fapt, cantitatea de timp necesară nu a suferit modificări esențiale. Trebuie să reveniți asupra ideii și să o faceți să funcționeze în mod real.

În privința auditului, am observat îmbunătățiri și am auzit promisiuni ale guvernului că va continua să-l îmbunătățească. Dar un audit sau o inspecție nu ar trebui să se facă de 18 ori pe an, după cum am auzit că se întâmplă la unele firme. Trebuie să existe un control al numărului de inspecții

și a neregulilor pe care acestea le vizează. Nu trebuie să fie un mecanism lăsat la voia întâmplării.

Anul trecut a fost adoptat un program privind reducerea corupției. Am fost bucuroși să vedem că a fost adoptat. Ambasadorul nostru a mers în Parlament în ziua votului și s-a așezat în loja observatorilor pentru a arăta susținerea guvernului american pentru această măsură foarte dificilă. Ea trebuie să fie aplicată efectiv. De exemplu, înființarea PNA este o idee foarte bună. Din câte înțelegem PNA dă rezultate, dar guvernul trebuie să facă eforturi susținute pentru a demonstra că aceasta nu este doar o inițiativă temporară, de mică amploare, sau îndreptată împotriva opoziției. Eu știu că nu este așa, că inițiativa are și alte ținte, dar impresia publică trebuie să fie satisfăcută și ea prin informații corecte și analize corecte ale personajelor pe care le privesc și a motivelor pentru care au fost acuzate. Altfel va persista suspiciunea că este doar o unealtă politică. Trebuie să scăpați de această percepție.

Cea mai importantă problemă este schimbarea culturală. Sunt sigur că ați mai auzit vorbindu-se despre acest lucru. Trebuie să aveți în vedere cele mai bune practici din întreaga lume. Când lucram la OCDE am auzit câteva istorioare despre țări care s-au confruntat cu aceste probleme și au reușit să facă progrese. Una dintre cele mai interesante s-a petrecut în Hong Kong. Acolo, guvernul a sponsorizat o serie de clipuri publicitare foarte inteligente: ele erau difuzate foarte des la televizor. Ele înfățișau activități care se întâmplau în viața tuturor, de exemplu un profesor care ar lua mită pentru a da o notă mai mare unui elev sau pentru a-l muta într-o clasă mai bună. Mesajul spotului era: așa nu e

corect, asta te afectează direct, iată numărul de telefon la care poți suna pentru a semnaliza cazuri similare. Același lucru era valabil și pentru cazuri care implicau funcționari guvernamentali. Aceasta este o practică bună. Nu vă recomand să faceți exact la fel, dar oamenii din întreaga lume au probleme similare și încearcă să schimbe culturile locale.

În Statele Unite, poate pentru că suntem fascinați de industria electronică, am construit mijloace electronice prin care se pot semnaliza aspecte de acest gen. De exemplu, Departamentul de Stat, Departamentul de Comerț, Departamentul de Justiție, toate dispun de baze de date electronice unde cetățenii pot depune plângeri legate de corupție. La Departamentul de Justiție se primesc aproximativ 8-10.000 de plângeri lunar. Ei le analizează și le rezolvă pe cele care necesită un răspuns pertinent. De asemenea, se primesc plângeri și din străinătate, iar guvernul încearcă să vadă din ce cauze au apărut.

Presa și ONG-urile au fost, de asemenea implicate. Știu că ați vorbit despre acest lucru și veți mai vorbi. În Statele Unite acești factori au fost de asemenea foarte utili. Totul a început acum 30 de ani când exista așa numitul premiu „Lâna de Aur”. Era vorba de o creație a unuia dintre senatorii noștri cei mai faimoși, care decisese să examineze practicile guvernului, să selecteze unele dintre cele mai proaste practici pe care le văzuse și apoi să le publice în ziare. Acestea primeau premiul „Lâna de Aur”, nu din cauza lui Iason și argonauților din mitologia greacă, ci din cauză că în limba engleză cuvântul „lână” (*fleece*) mai are și sensul de a înșela, iar „lâna de aur” se referă la o înșelăciune de proporții. Asta i-a pus pe gânduri pe oameni, pentru că era vorba

de banii lor, de guvernul lor, de taxele lor care nu mergeau unde ar fi trebuit.

Asta s-ar putea întâmpla și în țara dumneavoastră. De exemplu știu că pe pagina a doua a unui ziar din București există ceva numit „alba-neagra”. Adică poate să se întâmple ceva bun și apoi ceva rău. O asemenea idee are un potențial important. Se poate acorda atenție unui lucru senzațional, dar și unor lucruri care nu ar trebui să se întâmple. Așa că permiteți-mi să închei cu îndemnul că România trebuie să facă ceva în legătură cu percepția negativă. Iar pentru investitori, români și străini, permiteți-mi să accentuez că este important pentru România ca soluțiile să fie în beneficiul ambelor părți. Peste tot în lume investițiile străine au efecte pozitive: ele oferă capital îndeajuns de consistent pentru realizarea unor proiecte de dimensiuni mari, aduc noi tehnologii, un nou tip de gestiune. Peste tot în lume se verifică următorul lucru: cea mai mare parte din locurile de muncă sunt create în urma acțiunilor guvernamentale vizând întreprinderile autohtone. Deci tot în beneficiul companiilor dumneavoastră.

Guvernul Statelor Unite a făcut eforturi susținute în ultimele 12-18 luni în încercarea de a ajuta România. În acest interval am adus aici mai mulți reprezentanți din viața economică și comercială a SUA pentru a vedea România și firmele românești decât în orice țară din lume, cu excepția Chinei. Mai știu și că acest guvern înțelege importanța publicității, știu că domnul Prim-Ministru Adrian Năstase a făcut recent un apel către toți ambasadorii României să facă mai mult pentru a promova interesele economice ale României și să promoveze investițiile străine în țară. Aceste

lucruri sunt de bun augur. Dar, după cum le spun și altora, după ce le spun cu mândrie că i-am adus pe toți acești americani să vadă România, nu putem face mai mult; după ce vin aici și observă realitatea, este datoria României să continue relația cu ei.

Marius PROFIROIU

Măsuri pentru creșterea calității administrației publice

Subiectul „Reforma în administrația publică“ este un subiect extrem de interesant dar, în același timp, este un subiect dificil de abordat întrucât în acest domeniu nu avem acquis comunitar. Este un avantaj și un dezavantaj. În fapt, la nivel european avem anumite standarde privind administrația publică, pe care le numim valori ale spațiului administrat european. Valori spre care România trebuie să tindă și să le implementeze în sistemul de valori românesc. Care sunt aceste valori? Transparență, predictibilitate, eficiență, eficacitate și responsabilitate. În mod firesc ne punem întrebarea, unde ne aflăm noi față de aceste valori ale administrației europene.

Procesul de reformă în administrația publică este un proces de durată. Experiența țărilor occidentale spune că acest proces nu se termină niciodată în sensul că permanent statul, administrația ca atare, trebuie să se adapteze la schimbările sociale, economice și politice. În fapt reforma administrației publice este o reformă a statului. Ea este o necesitate în sensul că favorizează modernizarea statului. Nu putem să ne integrăm în UE decât cu o administrație performantă. În

acest sens, executivul și-a propus să aibă ca prioritate reforma administrației publice. În anul 2001, guvernul României a elaborat o strategie de accelerare a reformei în administrația publică. Obiectivele au fost clar stabilite: o restructurare profundă a administrației publice centrale și locale, schimbarea de fond a raportului dintre administrație și cetățean, descentralizarea serviciilor publice și consolidarea autonomiei administrative și financiare. Aceste obiective, alături de perfecționarea managementului, se pot realiza numai dacă avem funcționari care să înțeleagă necesitatea schimbării din administrație. În fapt este nevoie de o nouă concepție fundamentată pe teoria managementului. Și în țările occidentale există o anumită dezbatere privind modul în care trebuie să funcționeze administrația și tendința este de a prelua instrumente și metode folosite în managementul privat, păstrându-se anumite specificități. Plecând de la toate aceste obiective, s-a creat o structură, denumită unitatea centrală pentru reformă, care să permită derulare a acestui proces. Această unitate este compusă din tineri funcționari publici cu experiență în administrația românească și cea europeană sau americană.

Nucleul central, alcătuit din 14 persoane, a reușit să construiască o rețea națională, o rețea de modernizatori în administrația publică. În fiecare județ avem grupuri de modernizatori de 3-7 persoane, modernizatori care sunt în fapt funcționari publici din diverse structuri, de la prefecturi, consilii județene, directori, secretari generali, consilieri sau experți atât la nivelul județelor dar și la nivelul ministerelor. Este interesant faptul că după un an de zile am reușit să creăm acel spirit de coeziune, de solidaritate între membrii

rețelei. Acești oameni au participat la multe cursuri de formare cu experți străini. Pentru a putea elabora coerent reforma administrației am demarat o analiză a stadiului descentralizării în România și a modului cum se implementează o serie de legi. Am fost interesați să aflăm opiniile celor care lucrează efectiv în administrație și modul cum percep realizarea unor tipuri de politici la nivel local. Considerăm că schimbarea în sistemul administrației publice se poate realiza numai de la bază, în sensul că oamenii trebuie să înțeleagă ce este această schimbare și, de asemenea, că această schimbare se face în interesul lor.

Un alt aspect este legat de faptul că reforma administrației publice presupune o strategie cuprinzătoare, cu obiective multiple. Cu ajutorul experienței și a altor state, am convenit ca, pentru început, modernizarea administrației să aibă trei coordonate prioritare.

Prima axă este legată de construcția unei funcții publice performante. Cu alte cuvinte, trebuie să creăm în România un corp de funcționari publici eficienți și apolitici. În acest sens exista deja din 1999 o lege privind funcționarul public și a apărut legea 161 cu anumite precizări. În fapt acest proces a început. Rămâne de văzut cum vom reuși să-l consolidăm pentru că orice încercare de schimbare a sistemului administrației, fără oameni capabili să facă acest lucru și care să înțeleagă procesul, nu poate reuși. În fapt, reforma funcției publice face parte din prima generație de reforme din administrația publică.

Pentru a susține acest proiect am inițiat programul “100 de tineri pentru administrația publică și integrarea europeană”, prin care urmărim să profesionalizăm la standardele euro-

pene funcționarii publici. Vrem ca acești tineri, când se vor întoarce în țară, să aibă deja locul în sistemul administrației publice pe o anumită poziție care să le permită un plan de carieră foarte clar. Acest proiect va continua pentru a ajunge ca în anul 2007, momentul în care România, sperăm, va face parte din țările membre ale UE, să avem acea masă critică de funcționari publici care să asigure schimbarea, și în același timp să asigure și interfața României cu structurile și instituțiile europene. Dar se pune o problemă, ce vom face noi dacă acești tineri se vor întoarce și salariile vor fi tot ca acum. În sensul că, dacă facem o analiză între țările candidate, România este pe ultimul loc în ceea ce privește salarizarea funcționarilor publici. Dacă ne comparăm cu Bulgaria, de exemplu, raportul este de 1 la 3, deci, un salariu al unui funcționar public din Bulgaria este în jur de 280 de euro, iar la noi este 85 de euro. Prin urmare, credem că există două riscuri majore cărora trebuie să le aflăm răspuns. Pe de o parte salarizarea și, pe de altă parte, un plan de carieră clar pentru tinerii funcționari publici.

România în anul 2007 va avea nevoie de funcționari publici bine pregătiți, pentru că în momentul în care noi vom fi în UE vom avea nevoie de oameni care să știe limbajul european în sensul procedurilor, în sensul gestionării fondurilor structurale pe care le vom primi. Ne propunem pe de o parte stabilizarea funcționarilor publici, salarizarea acestora și un plan de carieră pentru aceștia.

O a doua arie privind reforma este legată de administrația publică locală, de continuarea procesului de descentralizare și deconcentrare. În fapt, modernizarea administrației presupune redefinirea și reajustarea raportului dintre autoritatea

națională și cea locală sau regională, prin încurajarea autonomiei administrației locale, inclusiv prin asigurarea resurselor financiare pentru independența gestionării comunităților. Acest proces înseamnă, în primul rând, clarificarea responsabilităților pe fiecare nivel al instituțiilor administrative. De exemplu, care va fi rolul prefectului în perspectivă? Conform Legii 161, prefectul va fi un înalt funcționar public. Ce va însemna în peisajul românesc categoria înalților funcționari publici începând din anul 2006? Care va fi raportul dintre serviciile descentralizate la nivelul județelor sau la nivelul orașelor și serviciile deconcentrate ale ministerelor? Noi am descentralizat, dar am păstrat în continuare aceste servicii deconcentrate la nivel ministerial. Se justifică sau nu se justifică? Unele ministere au servicii deconcentrate cu un număr mai mare de funcționari ca o prefectură. În mod normal, dacă unele servicii s-au descentralizat trebuie asigurate și resursele financiare aferente.

Procesul de descentralizare se leagă în mod direct de procesul de dezvoltare economică locală. De aceea, trebuie ca prin reforma administrativă să stabilim care dintre serviciile actuale de deconcentrare ale ministerelor în teritoriu vor rămâne. Care sunt indicatorii de performanță după care prefectii vor monitoriza serviciile deconcentrate ale ministerelor? Care va fi setul de indicatori privind autoritățile locale după care cetățenii vor reuși să monitorizeze modul în care autoritățile locale gestionează comunitatea. Cu alte cuvinte, evaluarea eficienței administrative la nivel local comportă indicatori de performanță. De asemenea, stabilirea clară a responsabilităților pe nivele ierarhice, cu asigurarea unei mari autonomii financiare și administrative a instituțiilor.

A treia componentă pentru reformă, o constituie procesul de formulare a politicilor publice. În acest sens este foarte interesantă analiza pe care o facem la nivelul unității centrale pentru reformă privind mecanismele de elaborare și adoptare a deciziilor. Care este raportul cost/eficiență în procesul decizional la nivel central și local. Actualitatea acestui subiect derivă din faptul că, integrarea europeană ne va pune în situația de a formula decizii în perioade scurte de timp. Rațiunea este deci una pragmatică. Altfel putem pierde foarte mulți bani, pentru că riscăm să nu valorificăm corect oportunități politice conjuncturale care pot apare în cadrul Uniunii Europene.

De aceea, este nevoie de delegarea anumitor responsabilități de la nivelul central, la administrația locală și care să asigure o mai mare autonomie instituțiilor locale și la diferite niveluri de management în cadrul ierarhiei administrative, pentru a avea șansa unor răspunsuri corecte, în timp util, la diverse reacții. Dacă reușim până în anul 2007 să avem rezultate concrete în planul reformei funcției publice, al descentralizării și al formulării politicilor publice putem afirma că deja au fost făcuți pași importanți. Noi ne-am propus ca după 2007 să fie o perioadă de consolidare a noului sistem administrativ.

Reforma administrației este, cum lesne se poate observa, complexă și ea se află la început de drum. Dar reușita ei este condiționată și de mentalități, de profesionalizarea corpului funcționarilor publici în spiritul valorilor modernității.

Reforma o facem pentru noi, pentru România, să ne fie mai bine prin această integrare europeană. Cred că trebuie să înțelegem că dacă acest proces nu este legitimat de soci-

etatea românească și dacă nu se desfășoară prin cunoașterea realităților concrete, el poate produce rezultate contrare, forme fără fond. Reforma se face cu oameni care au curaj, care cred în principii, care au o anumită experiență atât europeană dar și în interiorul administrației românești și care, consideră într-adevăr că schimbarea în acest domeniu este necesară.

Am lansat anul acesta programul „100 de proiecte pentru România“. Este un proiect privind îmbunătățirea relației dintre administrație și cetățean.

Ne propunem ca primele 100 de proiecte să le premiem, iar primii 10 să beneficieze de stagii de pregătire în Italia. Comunitățile clasate pe primele zece locuri se vor înfrăți cu localități din Italia. Acesta este un exemplu de cum încercăm să mobilizăm energiile pentru acomodarea cu schimbarea fizionomiei administrației locale, pentru a o apropia de standardele și practicile europene. Un alt exemplu îl reprezintă informatizarea. Colegii noștri de la ministerul comunicațiilor deja au reușit să propună anumite soluții privind informatizarea administrației publice. Soluții pe care le regăsim în anumite instituții publice, soluții informatice.

Soluții care dovedesc că România are capacitatea prin informatizare de a face pași rapizi în sensul transparenței administrației pentru că astăzi suntem la un seminar privind transparența, deschiderea.

Elaborăm un proiect pentru ca, în primăvara anului viitor, să propunem tuturor instituțiilor din România, prefecturilor, primăriilor, etc. să adopte „Ziua porților deschise“. Zi în care cetățenii să intre în instituții și să vadă ce se întâmplă. Aceasta întrucât premisa este aceea că un indicator de

măsurare a transparenței administrației îl constituie deschiderea, dialogul acesteia cu cetățenii.

În fapt, și cu asta închei, reforma administrației publice este un proces care a fost inițiat o dată cu schimbarea de regim, în anul 1989, dar guvernul actual vrea să îl actualizeze și să îl accelereze.

**Rolul mass media
și al societății civile
în determinarea
transparenței
deciziilor publice**

Adrian SEVERIN

Rolul mass-media în criza democrației contemporane și în condițiile globalizării

Dreptul la libertatea cuvântului/de expresie, ca și libertatea presei ca un corolar al acestui drept, reprezintă valori fundamentale ale democrației pluraliste moderne. Fără ele nu ar putea fi imaginate multe dintre progresele realizate în lumea contemporană. Dacă aceste drepturi au fost cu greu dobândite în dificilul proces al nașterii democrației, ele sunt în prezent exercitate abuziv, în forme subtile, de către cea care este una dintre principalele lor beneficiare și ar trebui să fie una dintre principalele lor apărătoare: mass-media.

Social-democrația afirmă că libertatea presei și cea de expresie, în general, sunt esențiale pentru apărarea și dezvoltarea democrației. Experiența ultimului deceniu în Europa Centrală, de exemplu, arată că mass-media a servit, în mod decisiv, la construcția societății civile și la cenzurarea tendințelor autoritare ale diverșilor politicieni sau partide. De asemenea, ea a corijat și continuă să corijeze excesele, neglijențele și erorile de gestiune în țările cu democrație consolidată. Fără libertatea de exprimare, deci și cea a mass-

media, nu poate fi concepută o democrație. O presă liberă face uneori dificilă o guvernare democratică; ea face întotdeauna imposibilă dictatura.

Criza democrației contemporane

În contextul acestor afirmații trebuie, însă, observat că democrația traversează, în prezent, o criză de creștere și de adaptare la noile realități ale lumii contemporane. Cauzele acestei crize sunt:

1. inadecvarea mecanismelor acelei democrații care s-a dezvoltat în mediul național la condițiile globalizării;

2. apariția, în contextul globalizării emergente, a unor mase care, temându-se că nu se vor putea adapta la noile condiții, sunt sensibile la mesajul populist și național-populist;

3. șubrezierea credibilității și chiar a eficienței mecanismelor democrației clasice ca urmare a opacizării, electoralizării și comercializării actului politic. În ceea ce privește această a treia cauză trebuie subliniat că invadarea exercițiului democratic de metodele marketingului comercial și dezvoltarea „statului spectacol” au condus la separarea tot mai accentuată a societății de sfera politicii și a puterii de adevăr. Faptul se exprimă în absenteismul electoral, în neangajarea civică și în cinismul actorilor sociali. În legătură cu toate aceste trei cauze, mass media are o imensă răspundere și un rol esențial de jucat.

Responsabilități ale mass-media în criza politicului

Mass-media are responsabilități în criza politicului pe

care o traversează actualele democrații în cel puțin următoarele aspecte:

- Face posibilă apariția și dezvoltarea „politicii-show”. Electoralismul înseamnă exaltarea importanței alegerilor, nu ca metodă de consultare a electoratului în legătură cu aspirațiile și așteptările sale, ci ca metodă de obținere a puterii. Puterea fără mandat privind aplicarea unui program clar este, însă, o putere care nu poate fi exercitată. Pe termen mediu și lung o asemenea putere înstrăinează electoratul, întrucât îi creează sentimentul că nu are nici un control asupra politicului.

- Crează false personalități și distruge personalități reale, impune formațiuni politice discutabile și ocultează adevăruri compromițătoare, inventând, totdată, crize inexistente.

- Determină cheltuirea unor sume importante pentru derutarea populației și astfel încurajează corupția.

- Prin abordări preponderent conflictuale, în căutare de senzațional, distorsionează realitatea și induce în societate pesimismul, scepticismul, neîncrederea și înclinația pentru izolare și violență.

Cel mai important fapt este însă acela că mass-media ajunge să determine temele de pe agenda publică, adeseori în mod artificial, fără nici o legătură cu agenda reală a cetățenilor și cu prioritățile recomandate de realitatea socială. Acest fapt este explicabil prin concentrarea capitalurilor din mass-media în interiorul unor mari corporații naționale sau internaționale. Acestea, deși se prezintă drept reprezentante ale intereselor publice, reprezintă în fapt interese private. Această situație poate determina manipulări ale opiniei publice în direcția dorită de finanțatorii privați, pentru ob-

ținerea unor avantaje sau obiective economice. Social-democrația trebuie să afirme că libertatea presei nu se reduce la independența ei în raporturile cu puterea publică ci trebuie să includă și independența față de grupurile de interese private.

Apariția monopolurilor mediatică creează premisele reducerii numărului de opțiuni la dispoziția cetățeanului și posibilitatea manipulării sale în mod subtil. Calitatea informației scade și pericolul dezorientării cetățeanului crește, în condițiile în care nici legile concurenței pe piața liberă nu îl mai apără pe consumatorul de presă. Aceasta înseamnă scăderea calității democrației.

Remedii la actuala situație

Toate aceste fenomene negative, mereu mai grave pe măsură ce globalizarea avansează și presa relatează despre întâmplări petrecute la mare distanță, întâmplări pe care receptorul nu le poate verifica direct, fac necesară recunoașterea, alături de dreptul la libera informare, la libertatea de expresie și la libertatea presei, a unui drept la corecta informare a cetățeanului. În lumina unui asemenea drept social-democrației ar trebui să susțină următoarele:

1. Recunoașterea faptului că activitatea de presă este o activitate de interes public și ca atare trebuie desfășurată potrivit unor norme profesionale, la nivelul unor standarde deontologice și sub un anumit control public. Un asemenea control nu va putea fi, însă, desfășurat de către instituții politice, aflate în sistem guvernamental sau parlamentar, ci doar de către instanțele judecătorești și cele ale societății civile.

2. Recunoașterea unui drept la acțiune în fața instanțelor

competente în folosul oricărei persoane care dovedește un interes legitim în a fi corect informată.

3. Adoptarea unor reglementări speciale privind combaterea conflictului de interese în domeniul mass-media. În conformitate cu aceste reglementări ar urma, printre altele, să se interzică deținerea în proprietate sau co-proprietate, precum și participarea la administrarea unor instrumente mediatice a celor care sunt activi în viața politică sau a celor care sunt proprietari sau acționari majoritari în societăți comerciale cu alt profil.

4. Adoptarea unor legi speciale anti-trust pentru instituțiile media. În acest sens ar urma ca trusturile media care dețin un post de televiziune sau radio cu audiență națională să nu poată deține ziare naționale, sau reciproc. De asemenea ar trebui să fie interzise orice fel de cartelări sau antante comerciale ori de politică editorială convenită de mai multe instituții mediatice. Convențiile potrivit cărora o instituție de presă nu va critica poziția alteia sau nu va denunța erorile de informare ale alteia vor fi considerate nule de plin drept.

5. Adoptarea unor reglementări privind obligația verificării prealabile a știrilor prin consultarea tuturor celor interesați, precum și obligația acordării dreptului la replică pentru toți cei care în acest fel își pot păstra onoarea sau apăra interese legitime. Prin aceleași reglementări ar urma să se definească și sfera dreptului la intimitate pentru personalitățile publice și pentru ceilalți cetățeni, precum și modalitățile de apărare ale dreptului respectiv. Prin norme speciale ar trebui să se stabilească echilibrul dintre libertatea accesului la informație, dreptul la exprimarea liberă a opiniilor și prezumția de nevinovăție.

6. Organizarea de instanțe profesionale ale jurnaliștilor și adoptarea unor Coduri deontologice ale mass media. Încălcarea prevederilor unor asemenea coduri va putea fi sancționată de „tribunale ale presei” care, sesizate de orice persoană interesată, vor putea aplica sancțiuni morale, profesionale sau pecuniare, după caz.

7. Stabilirea unor standarde profesionale și deontologice în materie, la nivel internațional astfel încât să se evite subiectivismele ținând de lupta politică internă.

Prin aplicarea unor asemenea măsuri, în paralel cu măsurile vizând apărarea libertății presei, mass media va contribui la procesul esențial de „democratizare a democrației”, proces absolut necesar în condițiile globalizării și ale crizei în care au intrat mecanismele democratice tradiționale.

Dan MIHALACHE

Transparență și comunicare în consolidarea democrației instituțiilor publice

Acest seminar reprezintă nu doar o modalitate de contact internațional, ci, în primul rând, el este o resursă intelectuală pentru acțiunea noastră politică. Sunt foarte multe idei, diagnostice, analize, propuneri care au fost puse în evidență în aceste zile și sunt convins că aceste dezbateri ne vor ajuta să identificăm câteva căi foarte bune de acțiune politică pentru noi, ca partid de guvernământ, într-o zonă care, trebuie să recunoaștem, are punctele ei critice: transparența în administrație, relația cu societatea civilă. Astăzi vom vorbi despre rolul mass-media în viața politică. Sincer să fiu, când trebuie să discut public acest subiect am unele rețineri, pentru că există o teamă consacrată a politicienilor români de-a spune câteva adevăruri despre relația dintre politic și mass-media, considerând că aceste lucruri, o dată spuse, ar putea să periclitizeze poziția unuia și a altuia. Politicienii trebuie să fie simpatici presei și trebuie să fie zugrăviți foarte bine de presă și atunci uneori există o atitudine extrem de complezentă și de a refuza unele adevăruri, care ar trebui o dată și o dată spuse.

Dați-mi voie să fac câteva aprecieri despre problema transparenței în general: eu cred că s-au făcut în acești ani pași foarte importanți. Nu am în vedere numai demersurile legislative făcute, e vorba și de o nouă percepție a lucrurilor față de anumite probleme. O percepție care a început să se dezvolte. De pildă, ne deranjează foarte tare, și am să mă reîntorc la acest exemplu, faptul că presa zugrăvește și uneori nu în culori foarte frumoase problema ridicată de cheltuielile din deplasările externe ale demnitarilor, ale deputaților și senatorilor. Vreau să vă spun că această temă poate să fie deranjantă, dar e un semnal că publicul începe să aibă o anumită receptivitate de modul în care este cheltuit banul public, al contribuabilului. Mi s-a părut foarte interesant că lucrurile merg până la anumite nuanțe: cine plătește o deplasare cu elicopterul? Mi se pare foarte bine că se formulează astfel de întrebări. Deci, nu cred că trebuie să ocolim aceste lucruri sau să evităm această dezbatere. Faptul că se formulează întrebarea că tu, ca șef de partid te duci cu elicopterul până nu știu unde și cine l-a plătit, repet încă o dată, arată că publicul devine sensibil la modul de gestiune a banilor contribuabililor.

Fără îndoială că pentru a ajunge la standarde comparabile cu democrațiile avansate va fi nevoie de foarte mult timp, de măsuri legislative și de reglementări precum și de aplicarea consecventă a acestor reglementări. De asemenea, este necesar ca aceste eforturi conjugate să instituie o cultură a transparenței. Vreau să supun atenției o problemă care e oarecum colaterală unei filosofii generale despre cultura transparenței. Cred că primii care trebuie să dobândească acest tip de cultură sunt politicienii și implementarea acestei culturi a

transparenței în mediul politic este expresia modernizării comunicării și comportamentului politic. De aceea mă bucur să observ că astăzi sunt foarte mulți tineri aici. Este un lucru foarte important.

Ceea ce n-au înțeles politicienii este că transparența produce adesea mai multă eficiență politică decât lipsa de transparență. Există o anumită mitologie care funcționează în mințile politicienilor că măsurile care sunt adoptate într-o anumită conspirativitate fără consultare, fără dezbateri sunt mai bune, mai eficiente etc. Dimpotrivă. Prin consultare, prin dezbateri politice se poate construi consens chiar și în jurul unor măsuri care nu sunt populare. Vreau să vă dau două exemple: modificarea politicii fiscale prin introducerea impozitului unic, despre care se discută în aceste zile. Dezbaterile au fost promovate într-o manieră foarte transparentă, ceea ce a produs un rezultat pozitiv. S-a discutat, s-au formulat opinii, s-au construit coaliții pro și contra. Oricum nu a fost considerată o măsură trecută pe undeva, prin spatele ușilor închise. Vreau să vă dau și un exemplu negativ: noi am discutat despre introducerea taxei de radio și televiziune. Nu știu în ce măsură soluția aleasă este o rezolvare corectă și nu vreau să mă pronunț asupra acestui aspect. Dar, datorită unei strategii greșite, ea a fost operată prin intermediul unei ordonanțe de urgență ca și cum ar fi fost făcută în grabă și din interese oculte, cum se spune pe românește. Dacă am fi încercat să coalizăm în jurul acestei teme și alte partide politice, să explicăm că, în ultimă instanță, există un interes public ca televiziunea și radioul de stat să aibă o sursă de finanțare și dacă aceste lucruri s-ar fi dezbătut foarte consistent este posibil să nu fi ajuns în situația de a fi forțați să

facem pași înapoi, iar această temă să devină o problemă extrem de corozivă pentru guvernare. Sunt convins că putem găsi încă multe alte exemple în practica colectivă care să ne arate că, repet, transparența produce uneori mai multă eficiență politică decât lipsa de transparență.

Sigur că discutăm despre rolul mass-media și aici ar trebui să identificăm problemele care se află atât pe partea politică și instituțională, cât și pe partea mass-media în general din România. Din nou cred că politicienii români greșesc, și vă spun și de ce, pentru că s-a încetățenit un fel de dublu standard în relația politică-mass-media. Când partidele se află în opoziție ele devin susținătorii media, devin foarte transparente, foarte complementare cu mass-media. În momentul în care ele ajung la putere și este un fenomen care s-a întâmplat și în cazul Convenției Democratice și în cazul Partidului Democrat și se întâmplă și în cazul Partidului Social Democrat, uneori, au o tendință de retractilitate, de a da cumva înapoi, de opacizare și de indentificarea mediei ca un factor ostil. În bună măsură, sigur, există o diferență între putere și opoziție în ceea ce privește raporturile cu media. Ea este perceptibilă în toate sistemele politice democratice. Pe de altă parte, tipul de complicități care se instituie cu mass-media are, nu o dată efect de bumerang, inclusiv din punct de vedere politic.

Pledoaria mea, mai ales în fața tinerilor, este aceea a unei atitudini echilibrate și mai constante față de media și a unui comportament care să se bazeze pe câteva principii. În momentul în care stabilești prea multe complicități e greu să eviți și consecințele negative ale acesteia. Sigur, beneficiazi de consecințele pozitive fără însă, ca întotdeauna, să poți

avea certitudinea unei colaborări reciproce pe termen lung. Pe de altă parte, cred că sunt câteva probleme destul de delicate care se referă la relația cu mas-media, în ceea ce privește profesionalizarea comunicării, a informării de către mass media. Este o zonă în jurul căreia ar trebui să construim un consens. Nu poți să ceri doar instituțiilor statului să dea dovadă de profesionalism și aplicare a legilor, dar, pe de altă parte, să folosești oameni care pricep foarte greu anumite proceduri. Nu în ultimul rând, cred că în zona mass media ar trebui să funcționeze economia de piață. La ora asta, mi-e neclar sau am o explicație personală, pentru faptul că unul dintre sectoarele în care regulile pieței funcționează cel mai dificil este tocmai mass media. Noi avem un număr de publicații și de posturi care se susține greu în raport cu audiențele pe care le înregistrează și se susține greu și în raport cu viața de publicitate care există în România.

În sfârșit, aș vrea să vă spun că există o tendință a mass mediei de a impune ea politicului o anumită agendă. În fața acestei reacții politicul cedează uneori prea ușor. Cred că oamenii politici au nevoie de media pentru a extrage semnale din societate. Nu cred însă că agenda politică și a guvernării trebuie făcută de mass media.

Codru VABRIE

Transparența instituțiilor publice din România. Propuneri de evaluare

Am să mă concentrez astăzi asupra a trei subiecte și anume:

1. sistemul național de integritate,
2. dinamica fenomenului corupției și legătura cu ideea de transparență,
3. rezultatele a două experimente privind transparența, pe care le-am făcut în cursul anului trecut.

Sistemul național de integritate, conform celor dezvoltate de Jeremy Pope în cartea “Sisteme de integritate publică”, poate fi gândit sub forma unui templu antic. Acoperișul templului reprezintă integritatea publică. Pe acest acoperiș stau trei sfere și anume: domnia legii sau statul de drept, dezvoltarea durabilă ca un al doilea obiectiv și calitatea vieții sau bunăstarea ca un al treilea obiectiv. Dacă acoperișul se înclină, bilele încep să se rostogolească. Pentru ca acest lucru să nu se întâmple stâlpii templului susțin acoperișul pe orizontală. Stâlpii sunt, așa cum vă spuneam, un complex de instituții publice. Executivul, legislativul și justiția, ca autorități ale statului, evident că sunt stâlpi de sine stătători.

Mai intervin însă funcția publică, administrația locală, avocatul poporului, Curtea de conturi, agențiile specializate de control, iar recenta modificare a structurii Guvernului, care aduce toate agențiile de control sub pălăria unei singure instituții, întărește acest pilon. Am enumerat astfel, actorii publici din sistemul național de integritate. Actorii privați sunt: mass-media, societatea civilă (incluzând aici partidele politice și sectorul de afaceri). Un ultim pilon, uneori foarte important, îl reprezintă agențiile sau instituțiile internaționale. Pilonii stau pe un fundament. Fundamentul este reprezentat de ceea ce am numit vigilența publicului, modul în care publicul este atent la ce se întâmplă în societate și urmărește să controleze mecanismele cu ajutorul valorilor sociale împărtășite.

Am să mă refer, mai departe, la fundamentul sistemului, valorile sociale, mentalitățile, mecanismele sociale de control, prezentându-vă foarte pe scurt o cercetare făcută în SUA, în anul 2000, de Ross Hamond de la “Centrul pentru dinamică socială și economică”. Ross Hamond a creat un model matematic, pentru a explica dinamica fenomenului corupției. Foarte pe scurt, modelul matematic a lui Ross Hemand ia în calcul următoarele chestiuni: actorii, pe de o parte cetățeni, de cealaltă parte funcționari. Conduita acestor actori este definită fie drept coruptă, fie drept necoruptă, onestă sau integră. În spatele conduitei el definește un alt parametru, predispoziția actorului care, de asemenea, poate să fie coruptă sau necoruptă. Un al treilea parametru este grupul social sau rețeaua socială din care face parte actorul. Dimensiunea acestui grup este o coordonată, tipologia actorilor reprezintă o altă caracteristică luată în calcul. De exem-

plu, un cetățean poate să aibă în grupul de prieteni cetățeni și funcționari. De asemenea, Ross Hamond introduce parametrul numit memorie. Un număr „n“ de instanțe în care s-a comportat într-un anumit fel și rezultatele pe care le-a obținut din acel comportament.

Mai apar costul și riscul așa-zisei tranzacții, cum definește el relația cetățean – funcționar. Un alt parametru este memoria sau accesul la informație al fiecărui actor.

Cu toți acești parametri în computer, pe baza unui software, Ross Hamond face un număr de peste 1.500 de iterații în fiecare sistem. Rezultatele sugerează următoarele concluzii: tranziția de la un sistem corupt la unul integru este o chestiune endogenă. Cu alte cuvinte, dacă lăsăm sistemul și regulile aceleași, o perioadă suficient de lungă de timp, sistemul se autoreglează și se transformă dintr-unul corupt în unul integru. Întrebarea este cât timp putem să așteptăm? Dacă se întâmplă la 1.000 de reiterații într-un joc pe calculator, fiecare iterație corespunde cărei durate de timp? O lună? Un an? Nu știu dacă ne putem permite să așteptăm atât. Din punctul acesta de vedere concluzia lui Ross Hamond este îmbucurătoare și încurajatoare. Ea arată că sistemele au o dinamică proprie către integritate, însă nu ne ajută. Nu putem avea nici o informație despre cât de repede se poate întâmpla acest fenomen integrator intern. De fiecare dată când se modifică regulile jocului, tradus în politici publice, de fiecare dată când se schimbă legea, sistemul o ia de la capăt. Prin urmare, este recomandabil ca legile să fie făcute de așa natură încât să nu fie modificate prea des.

Concluzia a doua pe care o trage Ross Hamond din modelul matematic al dinamicii fenomenului corupției este că,

poate în mod paradoxal, opacitatea și diminuarea sau demolarea rețelelor sociale, sunt doi factori care favorizează integritatea. Este pe de altă parte puțin surprinzător, pentru că știm că sistemul politic nedemocratic funcționează în sistemul opac. Dictaturile sparg, demolează rețelele sociale. De asemenea, în dictaturi, de obicei, se respectă legea sau oamenii sunt suficient de temători pentru a nu o încălca. Întrebarea însă, este dacă ne dorim o dictatură și răspunsul este unul negativ. Politologul bulgar Theodor Kîrstev, analizând diferențele de percepție și de funcționare a mecanismelor corupției într-o dictatură față de un sistem democrat, ajungea la concluzia că acestea nu sunt semnificative. Deosebiriile nu ar fi de fond ci de formă. În loc să se tranzacționeze bani se tranzacționează servicii și relații.

A treia concluzie pe care o trage Ross Hamond este că diversitatea atitudinii sau a predispozițiilor morale din societate față de corupție este un factor care accelerează trecerea sistemului către integritate. Aceasta înseamnă că e posibil ca un sistem social în care toată lumea e de acord că nu e bine să avem corupție sau se opune corupției, să aibă o atitudine de intoleranță totală față de corupție. Un astfel de sistem, foarte integru moral poate totuși să fie corupt la nivel de funcționare, în relația cetățeanului cu funcționarul. În cazul României dacă ne uităm la barometrele de opinie publică din ultimii ani vom vedea că atitudinea cetățenilor față de fenomenul corupției este mai degrabă de genul „curat fatalitate, coane Fănică!”. E o resemnare. Din acest punct de vedere noi ne-am străduit să găsim totuși o soluție pentru a emancipa, a mobiliza societatea civilă împotriva corupției. Am creat un club pe sistemul „alcoolicii anonimi“, un grup

de sprijin al celor care nu vor să dea mită. Membrii acestui grup afișează, la vedere, o insignă pe care scrie: „Nu dau și nu primesc mită“. Scopul este acela de a crea, din aproape în aproape, o rețea, un grup social de oameni care au încredere unul în celălalt, că nu vor da și nu vor lua vreodată mită. Un astfel de club contribuie, pe sistemul propus de Ross Hamond, la diversificarea atitudinilor și predispozițiilor morale față de corupție și în felul acesta, sperăm noi, la grăbirea tranziției sistemului românesc de la unul corupt către unul integru.

În continuare, am să vă prezint, pe scurt, două experimente pe care le-am făcut în cursul anului trecut și care s-au centrat pe celălalt element al fundamentului templului antic: vigilența publicului. Întrucât nu putem aștepta ca toată lumea să ajungă să cunoască Legea 544, a accesului la informații de interes public sau Legea 52, privind transparența decizională în administrație și să le și utilizeze, am relizat monitorizarea aplicării acestor reglementări. În octombrie 2001, când legea accesului la informații publice se afla în dezbateră parlamentului, dar era o certitudine că se va adopta, am făcut un experiment. Am transmis cereri de acces în plan informațional, în condițiile în care legea nu exista încă, pentru a avea un nivel de început pentru o analiză longitudinală. După un an, când legea funcționa deja, am repetat experimentul. Cu toate precauțiile metodologice necesare, întrucât cercetările au fost experimentale și, deci, nu au reprezentativitate națională, iar cea de a doua cercetare s-a realizat la numai 8 luni de la adoptarea legii, putem formula unele concluzii.

Se constată o scădere a calității răspunsului instituțiilor publice la cereri de acces la informație de la 2,44 la 2,04 pe

o scală de la 0 la 6 puncte. Indicatorul acesta l-am creat noi, probabil că acuratețea lui științifică este discutabilă, însă el arată că, spre surprinderea noastră, la un an de la adoptarea legii, răspunsurile, pe care le primim de la instituțiile publice, sunt mai proaste calitativ. Neplăcut. În momentul de față are loc experimentul pe anul 2003 pentru că se împlinesc doi ani de la adoptarea legii și sperăm, ca până la sfârșitul lunii octombrie, să avem rezultate comparative pe trei ani.

Un lucru interesant a rezultat din gruparea răspunsurilor obținute în 2001-2003 pe categorii de persoane care au făcut cereri de informații. Am descoperit, cu plăcere, că pentru persoana fizică, cetățeanul obișnuit, avem cele mai mari cote de răspuns și cele mai bine documentate răspunsuri. Considerăm că este normal să fie așa, pentru că legea accesului la informații este făcută în primul rând pentru cetățeni. Pentru subiectul “societatea comercială”, calitatea răspunsului a crescut în 2002 față de 2001, cu aproape 50% ceea ce este spectaculos. Pentru subiectul “jurnalist” însă, calitatea răspunsului a scăzut la sub jumătate. Neplăcut, mai ales în condițiile în care legea accesului la informație are niște prevederi care oferă jurnalistului un statut chiar privilegiat în accesul la informație. De asemenea, pentru “organizația neguvernamentală”, calitatea răspunsului a scăzut în 2002 față de 2001.

Dincolo de aceste analize și diagnoze, desfășurăm și o activitate educațională, de acomodare a cetățeanului cu legea. Astfel, am publicat un ghid pentru cetățeni și administrație, despre cum se folosește legea, la ce folosește ea. Proiectul fost finanțat prin inițiativa anticorupție a Pactului

de stabilitate, de Organizația pentru Cooperare Economică și Dezvoltare.

O a treia chestiune pe care vreau să o prezint este motivația pentru participarea la decizie, pentru a fi inclus într-un proces de elaborare a unui act normativ, pentru a face parte din conceptul de vigilență publică. Din experiment a rezultat ca factor motivațional prioritar interesul comunitar și activitatea proprie a organizației. Prin urmare participarea publică este o chestiune foarte personală.

Motivele pentru neparticipare sunt și ele interesante. Cel mai important motiv pentru neparticipare a fost lipsa informațiilor. De asemenea, mă aștept ca în aprilie 2004, când vom relua studiul să descoperim că o asemenea motivație nu mai apare. Aceasta pentru că, legea 52 instituie obligația autorităților publice de a informa înainte de a deschide un proces de participare publică.

Am să citez patru recomandări pentru administrația publică rezultate din studiul privind transparența decizională:

1. Nevoia de îmbunătățire a sistemelor de informare atât internă, instituțională, cât și externă, spre societatea civilă, pentru a facilita accesul la agenda instituției publice. Din această perspectivă, faptul că legea 161 prevede construirea sistemului electronic național de informare este un fapt deosebit.

2. O a doua recomandare, este preidentificarea, pe baza unei baze de date, a organizațiilor sau instituțiilor cu competențe și interese pe dezvoltarea anumitor subiecte specifice politicilor publice.

3. O a treia recomandare era că administrația publică să se orienteze către forme de participare mai tehnice, mai bine

structurate, pentru că s-a dovedit că sunt mai eficiente. Foarte bun exemplu este, din acest punct de vedere ANRC-ul. ANRC-ul a dovedit, înainte de intrarea în vigoare a legii transparenței decizionale, că un sistem structurat, bine pus la punct, de asanarea informațiilor și de primire a feed back-ului aduce beneficii, este eficient.

4. O ultimă recomandare privind administrația publică este aceea de-a populariza, întotdeauna, rezultatele obținute prin consultare pentru a combate percepția conform căreia participarea este, fie ineficace, fie inutilă. De multe ori am trăit cu senzația că nimeni nu ia notă de ce se spune. În fapt, este vorba despre nevoia firescă de a avea o comunicare reală, nu formală, între experți, solicitanți și decidenți, care să folosească la motivarea unei decizii. Știți că, există un sistem prin care se primesc de la cetățeni, de la asociațiile legal constituite diverse opinii legate de un proiect de act normativ. Opiniile au caracter de recomandare și este normal să fie așa pentru că răspunderea politică este a decidentului, nu a celui ce emite opinia. Ar fi însă foarte util ca la rândul său, decidentul să motiveze: de ce a acceptat sau a respins o anumită recomandare, în felul acesta oferind la rândul său un răspuns celui care a formulat o opinie.

În încheiere, subliniez că, Transparency Internațional și implicit Transparency România, apreciază că, o reacție eficientă împotriva corupției, mobilizarea pentru transparență și responsabilitate dobândesc coerență și obțin rezultate printr-o abordare sistemică, integratoare.

Și dacă din când în când criticăm, o facem pentru că ne interesează problemele legate de politici publice, ne interesează buna guvernare. Criticăm acele aspecte care nouă ni se par că pot conduce la o proastă guvernare.

Ioana AVĂDANI

Mass media și politicul sub impactul transparenței

Nu poți vorbi despre transparență, nu poți vorbi de deschidere, fără să te gândești imediat la presă, la rolul ei în susținerea proceselor democratice. Susțin frontispiciul templului de care vorbea colegul Codru Vrabie. Am să analizez trei aspecte legate de fiecare dintre cei doi piloni.

1. Care este cadrul legislativ?
2. Care este cadrul economic sau de finanțare în care funcționează,
3. care este raportul cu politicul. Sau cum se raportează politicul la cei doi actori.

În ceea ce privește media. Legislația referitoare la media are deja un corp destul de consistent. Avem, în primul rând, prevederile din Constituție, care garantează dreptul la libera informare și la libera circulație a informației ca și dreptul la opinie. Avem Codul Penal care încă mai poartă delict de opinie. De exemplu, insulta, până la aprobarea noului Cod Penal, rămâne încă delict de opinie. Diferența dintre insultă și calomnie constă în faptul că insulta este o opinie, calomnia se bazează pe afirmarea unor fapte, care dacă se dove-

desc reale atrag pedepsirea subiectului despre care s-a scris. Dacă eu spun că „X“ este prost, aceasta este opinia mea și persoana mă poate da în judecată pentru insultă. Din păcate, într-o lume ideală eu ar trebui să fiu liberă pentru a-mi spune opinia. Dacă „X“ mă dă în judecată pentru calomnie, el face o greșeală fundamentală, deoarece susține că afirmația mea este o demonstrație de fapte, de informații. Deci, implicit recunoaște că este prost și îmi cere să dovedesc aceasta.

În proiectul noului Cod Penal pedepsele cu închisoare sunt eliminate. Există în continuare pedepse cu amendă. Amendă penală, ceea ce înseamnă că ziariștii vor continua să aibă cazier penal pentru articolele pe care le scriu. După știința noastră există, în prezent, 400 de cazuri în justiție pentru insultă și calomnie împotriva unor jurnaliști. Unele dintre ele frizează absurdul. Vi l-aș cita pe favoritul meu. Un cetățean din Bacău, aflat în pușcărie, s-a căsătorit cu o aleasă a inimii sale aflată întâmplător tot în pușcărie. Evident, este un subiect de interes uman. Presa a scris. Unul dintre ziariști s-a exprimat în genul: „Domnul X și frumoasa lui soție...“. Jurnalistul a fost dat în judecată pentru calomnie, deoarece mirele a afirmat că soția lui nu este frumoasă și s-a simțit lezat de această afirmație.

În baza dreptului românesc, accesul la justiție este liber, așa și trebuie să fie, numai că prezența în Codul penal a unor astfel de articole permit abuzuri de genul acesta. De asemenea, sunt caricaturiști condamnați pentru desene care reprezintă persoane care s-au simțit lezate ș.a.m.d.

Există legea audio-vizualului, dl. Șerban Pretor o să ne spună mai multe despre cum a fost creată și cum este gestionată ca să-și îndeplinească rolul. Eu pot să vă spun doar

că a fost croită după tipar european, ceea ce a fost un lucru foarte bun, dar ca la orice croială după tipar, tot mai este nevoie să-i faci niște pense, să-i faci niște cutoare, ca să ți se potrivească. Cred că în momentul de față legea audio-vizualului mai necesită unele îmbunătățiri ca să ne vină perfect. Problema cu legea audio-vizualului este că a fost modificată prin Ordonanță Guvernamentală. În esență legea prevedea două organisme independente care să acorde și licența, în baza ofertei de programe și frecvență. Vechile prevederi, cele în vigoare până la ordonanță, menționau că CNA-ul se ocupa de frecvență și de conținut. Acum, ordonanța a stipulat existența a două instituții autonome. Ministerului Telecomunicațiilor oferă frecvența de emisie, deci purtătorii de mesaj jurnalistic depind tehnic de executiv. Din punct de vedere al independenței nu este acceptabil. Cred că trebuie găsită o altă soluție.

Despre liberul acces la informații și despre legea transparenței s-a vorbit mult în ultimele zile și nu mai insist. Aș sublinia doar că există un capitol aparte în legea liberului acces la informație care garantează jurnalistului accesul la informațiile publice și îi oferă chiar un avantaj profesional, termenul pentru eliberarea informației, dacă informația este disponibilă, fiind de numai 24 de ore.

Codul Muncii afectează buna activitate a mediei. El stabilește niște condiții care plasează aproape automat instituțiile de presă în afara legii. Codul Muncii stabilește programul de muncă de 8 ore, plata suplimentară a orelor peste program ș.a.m.d. Dacă ați petrecut o zi într-o redacție știți că în presă nu se poate lucra după un program de 8 ore. Aș vrea să văd acel jurnalist care vine la ora 8 și pleacă la ora

16. Și-a închis carnetelul și a plecat. Cred că am avea cu toții mari probleme. Este drept că munca jurnalistului nu poate fi normată, dar ea trebuie recunoscută ca atare. În același timp, instituțiilor de presă trebuie să li se acorde o anumită flexibilitate în gestionarea bugetului de timp pe care îl au.

Ca noutate menționez pregătirile pentru Forumul Internațional al Societății Informatice. La nivel internațional s-a luat decizia ca acest forum să discute numai chestiunile tehnice, chestiunile legate de conținutul internetului și a altor mijloace de informare prin noile tehnologii să fie reglementat la nivel național. Așteptăm cu nerăbdare dezbaterea publică în baza căreia guvernul își va stabili mandatul în ceea ce privește reglementarea conținutului de internet. Este o chestiune extraordinar de delicată și aș vrea să fiu un profet mincinos, dar cred că vor fi multe controverse până se va ajunge la o soluție optimă.

Au existat mai multe tentative de adoptare a legii presei. Comunitatea jurnalistică și-a spus punctul de vedere. Nu este necesară o lege a presei, este un instrument depășit din punct de vedere legal, din punct de vedere istoric. Chiar și țările care au o lege a presei nu o mai folosesc și credem că reglementările care există în prezent în legea românească sunt chiar mai mult decât ne trebuie. Legislația românească este interpretată, coroborată cu Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care fiind convenție internațională semnată de statul român are prevalență asupra legii românești.

În ceea ce privește cadrul economic, lucrurile stau destul de prost. În dorința de a garanta o foarte mare libertate de informare, condițiile de a te lansa în afaceri de presă sunt minimale. E bine să fie așa. Rezultatul: avem peste 1500 de

publicații care apar cu o frecvență certificabilă. Avem 200 de posturi de televiziune și vreo 300 de radio. Dl. Pretor mă poate corecta dacă greșesc la cifre. Ceea ce nu avem este o piață de publicitate care să susțină economic aceste instituții, aceste afaceri. Veniturile principale ale unei instituții de presă vin din publicitate. În SUA raportul dintre publicitate și vânzare directă, la un ziar este de 80 la 20%. În România dacă se ajunge la 40% venituri din publicitate este un mare succes, mai ales pentru ziarele locale. În momentul în care depinzi foarte tare de vânzări, înseamnă că depinzi de rețeaua de distribuție sau de vânzările proprii, prin chioșcuri ș.a.m.d. Nu există nici o publicație în proprietatea statului. Publicațiile subvenționate, sunt publicațiile culturale sau ale minorităților. Deci, nu avem nici un ziar în proprietatea statului, cu toate acestea rețeaua națională de distribuție RODIPET este proprietate de stat. Avem astfel o primă instanță prin care distribuția ziarelor poate fi controlată. S-au creat, evident, rețele alternative dar acestea sunt în principal locale și sunt de mici dimensiuni. Faptul că RODIPET este proprietate de stat, ne poate neliniști, dar nu mai mult decât faptul că el este prost gestionat. Aceasta într-adevăr crează probleme. Banii din vânzări sunt returnați ziarelor cu întârziere și la o rată mare a inflației orice întârziere este în defavoarea editurii, a celei care scoate ziarul.

Informații necesare bussinesului de media: cine mă cumpără, la ce oră mă cumpără, unde mă cumpără, cine este cititorul meu, care este profilul lui, nu sunt furnizate clienților de către RODIPET. Deci, aceasta este problema foarte mare, RODIPET-ul este prost gestionat. Există rapoarte, să le spun așa, din provincie prin care colegi de-ai noștri ne semna-

lează că RODIPET-ul a condiționat distribuirea anumitor ziare considerate ca incomode. Desigur, ne putem întreba de unde a venit această idee că distribuția poate fi condiționată de caracterul prietenos sau neprietenos al unui jurnal. Dacă reușim să ocolim RODIPET-ul ajungem la vânzările directe, prin chioșc. Ca să obții o aprobare de vânzare prin chioșc trebuie să te duci la primărie. Astfel, ajungi tot la autoritatea publică dacă vrei să vinzi ziarul. Nu vă spun, cu siguranță nici un secret dacă amintesc că aceste autorizații sunt la un moment dat condiționate fie de relatări prietenoase, fie de tăceri prietenoase ș.a.m.d.

Din multitudinea de investiții de presă care funcționează în România, există probabil de ordinul zecilor care sunt profitabile, restul funcționează prin injecții de capital. Fie de la celelalte afaceri ale patronilor, întrucât majoritatea patronilor de presă au și alte faceri. Evident că pentru a-și proteja afacerile profitabile patronii își utilizează mijloacele de presă ca arme împotriva concurenței. Este imoral dar nu este ilegal. Va trece ceva timp până să le spui patronilor că ziarul sau mijlocul de informare înseamnă și altceva decât bani. Ideea de proprietate de presă implică anumite consecințe de ordin etic. Este greu de transmis și încetățenit această idee. Nu am spus imposibil. Dar este greu.

Cel de al treilea punct: relația politic, presă. Este suficient să deschidem oricare ziar sau să ascultăm oricare jurnal de știri într-o săptămână și vă garantez că nu va trece o săptămână de la Dumnezeu în care cineva, de obicei o persoană politică și dacă se poate de rang foarte înalt, să nu spună că presa este de vină pentru ceva. Avem o tradiție, în ultimii 14 ani, s-a tot repetat de către putere că presa e de vină. Presa

prezintă ceea ce se întâmplă. Dacă aspectele negative există, este de datoria presei să le prezinte. Cu prioritate pe acestea. Faptul că există prea multe relatări negative în presă nu ne spune decât un singur lucru, că există prea multe aspecte negative în viața noastră.

Am să vă dau un sfat. În calitatea dumneavoastră de tineri oameni politici nu spuneți niciodată că presa e de vină chiar dacă o credeți cu tărie. Riscați să vă antagonizați un întreg corp profesional și să vă afectați posibilitatea de dialog cu presa. Încercați să prezentați materiale suficiente, astfel încât ziaristul să dispună de suficiente elemente care să îi alimenteze o imagine neutră sau pozitivă despre dumneavoastră. Renunțați la ideea că presa e proastă și că presa e de vină, chiar dacă o credeți.

Noi, jurnaliștii, suntem primii care recunoaștem că presa este imperfectă. De aceea, de 10 ani derulăm programe de profesionalizare pentru presă. Dar în calitate de oameni politici, cred că nu aveți voie să faceți aprecieri negative la adresa presei, pentru că este considerat un amestec în libertatea editorială a presei.

Trecem la celălalt pilon, la societatea civilă. Prin societate civilă, de obicei, înțelegem organizațiile non-guvernamentale. Societatea civilă include sindicate, culte și alte forme de asociere. Pentru simplificarea discuției v-aș propune să ne oprim la organizațiile non-guvernamentale.

Din punct de vedere al legislației aveam Ordonanța 37, care modifică Ordonanța 26, introduce unele prevederi care impun ONG-urilor noi bariere pe care să le depășească pentru a se înființa. De exemplu, aprobarea ministerului care ar fi compatibil cu obiectul de activitate al asociației. Sau im-

punerea unor restricții pentru titulatura asociațiilor, accesul limitat la fonduri bugetare, numai pentru organizațiile care sunt recunoscute de interes public sau pentru utilitate publică. Asemenea restricții sunt reale. Vă pot spune, de pildă, că în ultimii 2 ani, numai 13 ONG-uri au primit statutul de utilitate publică, dintr-un total de câteva zeci care au solicitat acest statut. Un alt exemplu pentru piedicile create de ordonanța 37: „Accept“, care este o organizație pentru drepturile minorităților sexuale, derula, cu Ministerul Sănătății, un program de combatere SIDA. “Accept” nu este asociație de utilitate publică. În condițiile ordonanței 37 cooperarea dintre ei și ministerul sănătății a devenit un program care nu funcționează, cooperarea a trebuit să înceteze. Deci, în loc să facem un bine, facem un rău.

Codul fiscal care va fi adoptat de parlament, asimilează ONG-urile cu agenții economici, cu plătitorii de TVA și există o listă de excepții de la plata de profit. Deci, dacă mă înregistrez ca organizație non-guvernamentală, non-profit și sunt asimilată fiscal cu un plătitor de impozit pe profit este o contradicție în termen. Din modul în care este formulat codul fiscal, rezultă că anumite granturi pot fi supuse impozitului pe profit. Lucru care este absurd. Nu cred că, în condițiile în care echivalarea dintre firmele economice și ONG-uri ar fi adoptată prin această lege, vreun donator va mai da vreun grant unui ONG românesc, știind că parte din el se va duce automat la buget. Codul muncii, de care pomeneam în ceea ce privește media, este la fel de dezavantajos pentru ONG-uri. El nu respectă specificul ONG-ului care lucrează cu coordonatorii de proiect, oamenii angajați pe termen scurt, cu voluntari ș.a.m.d. și crează, uneori organizațiilor

nonguvernamentale niște obligații financiare disproporționat de mari.

În ceea ce privește sursele de finanțare pentru ONG-uri, problemele sunt, ca și în cazul media, destul de mari. Sunt numai câțiva donatori majori pe piața românească. Este UE, cu fondurile Phare și celelalte programe ale ei, este USAID și câțiva donatori privați. Sunt programele pentru organizațiile non-guvernamentale ale ambasadelor ș.a.m.d. Pe măsură ce ne apropiem de anul 2007, o tot mai mare parte din fondurile Phare vor fi direcționate prin instituțiile statului. Așa este normal, este un proces de maturizare a autorităților pe măsură ce ne integrăm. De aceea este foarte important cum sunt gestionate și cum sunt alocate aceste fonduri. Printr-un artificiu de gândire, ne putem gândi că fondurile europene intră în pușculița statului, ele devin fonduri bugetare și revenind la ordonanța 37, putem avea numai 30 organizații, care sunt declarate de utilitate publică. Practic statul se auto-obligă să lucreze numai cu aceste 30 de organizații. Nu se poate. USAID este încă prezent ca donator major. Ei însă își pregătesc un plan de retragere. Peste câțiva ani de acum în acolo, USAID nu va mai da fonduri pentru nici un fel de program, inclusiv cele pentru societatea civilă. Astfel, o întreagă colecție de organizații non-guvernamentale utile vor rămâne neasistate financiar. Creed că este de datoria guvernului sau a autorităților publice să imagineze mecanisme care să permită finanțarea acestor organizații non-guvernamentale. Nu vorbesc de folosirea banilor publici. Am în vedere mobilizarea altor resurse care există pe piața românească. De exemplu, legea sponsorizării care în momentul de față nu oferă nici o facilitate celui care oferă

finanțare. În Ungaria există, așa numita lege 1%, care permite cetățeanului să aloce, din taxele pe care le plătește la stat, o sumă pentru ce organizație vrea el.

Punctul trei: relația politicianului cu sectorul non-guvernamental. Această relație poate avea mai multe ipostaze. De exemplu, politicianul este mai nuanțat în relația cu presa. Prima tentație este aceea de a controla. Am văzut din prevederile Ordonanței 37 că organizațiile non-guvernamentale trebuie să ia aprobare de înscriere de la minister. Noi apreciem o astfel de reglementare ca fiind mai mult o sursă de corupție, de birocratizare, fără a induce vreun element de eficiență în organizarea sau funcționarea ONG-ului.

Cea de a doua reacție este reacția de minimizare a societății civile. Politicienii, indiferent de culoarea lor politică învață foarte greu că fără societate civilă nu există democrație. Aș cita aici un membru al Parlamentului care atunci când s-a discutat despre Legea 52 a avut următoarea reacție proverbială: „Uite, dom’le, vin acum 3 femei și 2 babe să schimbe legea.“ Poate să vină și o singură babă. Acea babă are dreptul să schimbe legea și este o lecție pe care, repet, politicienii o învață greu. Că o învață greu este treaba lor. Că se manifestă agresiv până o învață este, deja, treaba noastră.

A treia ipostază este cea de care povestea și colegul Codru Vrabie, aceea de mimare a dialogului. Există oameni politici, care au învățat că fără societatea civilă nu se poate și că este bine să dialoghezi cu societatea civilă, dar care nu sunt foarte siguri că merită să și asculte ce vrea societatea civilă. Oameni sau instanțe politice convoacă mai multe ONG-uri, schimbă informație, după care politicianul reacționează tot cum era pregătit. O astfel de atitudine nu este

corectă și, în al doilea rând, nu este profitabilă, pentru că la următoarea întâlnire, partenerii de dialog te vor privi cu reticență, chiar dacă între timp ai învățat lecția și ești de bună credință. Reacția ONG-urilor va fi de respingere.

A patra reacție a politicianului, cu implicațiile cele mai neplăcute, este desconsiderarea societății civile prin recurgerea la propriile ONG-uri. Persoane politice care au înțeles că societatea civilă este o realitate indispensabilă, care știu că este “la modă” să fi lucrat cu societatea civilă, dar, în fapt, nu agreează modul în care societatea civilă se manifestă. Drept urmare, ei își crează propria lor societate civilă, astfel că avem o mulțime de organizații non-guvernamentale înființate legal și legitim. Dar aceste ONG-uri sunt numai ocazii pentru ca politicianul să se prezinte sub o altă înfățișare, pentru a-și promova imaginea în spațiul civic. Din această perspectivă, credem că asemenea instituții nu reușesc să exercite obiectivele proprii societății civile. Cu alte cuvinte, pledoaria mea este pentru ca oamenii politici să lucreze în spațiul politic, iar militanții civic în câmpul societății civile.

Toate aceste aspecte au o singură cheie, aceea a responsabilității politicianului în ceea ce privește dezvoltarea societății în ansamblu. Presa este, într-o formă sau alta, la mâna politicianului prin legislație, prin cadrul economic, prin presiunile directe sau indirecte. La fel se întâmplă și cu societatea civilă. Ceea ce înseamnă că oamenilor politici le revine responsabilitatea pentru modul în care România o să arate în următorii cinci ani.

O posibilă soluție în imaginarea viitorului României ar fi parteneriatul dintre politic și societatea civilă. S-ar putea ast-

fel, netezi multe din asperitățile actuale, politicul s-ar apropia de oameni, dar și invers. În acest context, iată una din poveștile mele favorite despre facerea lumii. Când Dumnezeu tot încerca să facă omul și nu-i ieșea exact cum vroia, și-a dat seama că-i trebuie puțin mâl de pe fundul lacului. Atunci, a trimis o rățușcă să-i aducă mâl de pe fundul lacului. Concluzia: Dumnezeu este a toate știutor, dar nici el nu este atotputernic. Politicul, oamenii politici, pot avea viziune, strategie. Parteneriatul însă, asigură aliații, baza socială pentru a deveni atotputernic.

Șerban PRETOR

Transparență și imparțialitate în mass media electronică

Atunci când vorbești despre transparență poți să vorbești, practic, despre aproape orice. Deci, cu atât mai mult despre audiovizual care prin natura existenței lui este un mijloc prin care se manifestă transparența. Consiliul Național al Audio-Vizualului a fost creat în 1992, după un model european. Când spun european, aici poate fi vorba de diferite variante, cel urmat de legislația românească a fost inspirat foarte mult de cea franceză.

Consiliul Național al Audiovizualului are, în esență, trei domenii de atribuții:

1. acordare de licențe, respectiv de permise de înființare și operare a posturilor de radio și televiziune, fie prin emisie, satelit sau cablu;

2. reglementarea acestei activități. La acest capitol, subliniez că suntem întru totul de acord cu opinia majoritară care se exprimă la ora actuală în România, că nu este necesară o lege a presei. Dar de aici, nu trebuie să se concluzioneze pripit, cum foarte multă lume ar putea fi tentată să spună: nu este nevoie nici de o lege a audio-vizualului, pentru că audio-vizualul este presă electronică.

Avem nevoie de CNA ca instituție pentru reglementarea

funcționării audio-vizualului, din mai multe considerente. Am să-l amintesc aici, pe cel principal: în audio-vizual se gestionează spectrul de frecvențe radio electrice, care este un spectru limitat. În presa scrisă, dacă are resurse financiare, oricine poate să facă un ziar, să-l tipărească și să-l vândă. Existența lui este în funcție de publicul cititor, de piața media. În audio-vizual numărul frecvențelor pe care se poate emite, respectiv numărul vocilor care se pot face auzite este limitat, din motive tehnice. Atunci trebuie să existe acest organism, Consiliul Național al Audiovizualului, care să selecteze, cu ajutorul unor criterii transparente, pe aceia care sunt îndreptățiți să se exprime în eter.

3. Cel de al treilea domeniu de activitate este cel de control. Fiind vorba de o activitate reglementată, de o activitate supusă licențierii acest al treilea domeniu decurge firesc. Este necesar să se poată controla în ce măsură cei cărora li s-a permis accesul pe piață respectă regulile jocului. Regulile jocului fiind acelea stipulate de Legea din 1992, care deși are multe imperfecțiuni, a stabilit principiul extrem de important al independenței acestei autorități de reglementare care este Consiliul Național al Audio-vizualului. Amintesc că, există recomandarea 23 a Consiliului Europei care tratează pe larg despre acest subiect.

Un alt aspect pozitiv este modul în care sunt desemnați membrii în acest Consiliu. Cel puțin până la momentul de față, componența Consiliului este o garanție pentru independența sa. Iată, de exemplu, actualul consiliu este alcătuit din 11 membri care sunt trimiși de două parlamente, 2 președinți și 3 guverne. Deci, pentru că există o asemenea diversitate instituțională și politică din care se recrutează membrii

Consiliului, este greu de susținut că o astfel de instituție poate fi subordonată puterii politice, la un moment dat. Cred că, din punctul acesta de vedere, independența este asigurată. Sigur că Ordonanța de care a amintit și d-na Ioana Avădanei, prin care la un anumit moment, un anumit guvern a încercat să își subordoneze problema acordării frecvențelor, a fost în parte eliminată prin noua Lege a Audiovizualului, care a intrat în vigoare anul trecut. Desigur că, nu în totalitate întrucât Ministerul Comunicațiilor are încă un cuvânt greu de spus în acordarea licențelor. Cu toate acestea cred, că pentru momentul actual, Legea asigură suficientă independență și suficientă transparență. Situația societății noastre pe un trend al normalizării va crea și premise pentru ca activitățile publice, în general, să devină din ce în ce mai puțin dependente de politic. Prin urmare, și legea audiovizualului va fi probabil perfecționată în acest sens. De altfel, ca orice lege, ea este supusă permanent perfecționării. De curând au fost votate în Parlament niște modificări ale Legii audiovizualului, care așteaptă acum să fie validate de plen și apoi promulgate. Ele asigură o apropiere mai mare de prevederile în domeniu ale UE.

Când vorbim de transparență în domeniul audio-vizualului am putea să vorbim de două aspecte majore ale ei. În primul rând transparența comunicării audio-vizualului propriu-zis. Merită menționat că după 1990 sectorul audio-vizualului din România a fost cel mai dinamic dintre toate țările fostului spațiu comunist. Evident, pentru că a pornit și cel mai de jos. S-a ajuns ca în câțiva ani să existe o explozie fără egal în acest domeniu, iar la ora actuală există peste 100 de posturi de televiziune, posturile de radio depășesc 300.

Situația are o dinamică accentuată, ea practic se modifică zilnic. Legea permite concentrarea de capital, vânzarea, transferul de licență. Prin urmare, numărul societăților care dețin licențe, care le schimbă sau care le transformă este foarte mare. Dacă aș aminti un număr de astfel de instituții, el ar putea fi valabil exact o zi, dar a doua zi s-ar putea ca el să fie deja modificat.

Nu mai vorbesc de numărul societăților de cablu care în mediu rural depășește 2-3000. Însăși acest domeniu ca orice domeniu economic în curs de așezare este supus concentrării de capital, societățile mari încep să le înghită pe cele mici. Legea are niște prevederi antimonopol, antitrust și este iarăși una din atribuțiile Consiliului ca să vegheze ca ele să fie într-adevăr respectate, în așa fel încât să poată exista un pluralism de voci pe piață care să permită și un pluralism de opinii.

Se poate naște întrebarea dacă, existența Consiliului limitează în vreun fel libertatea editorilor de presă electronică de a se exprima pe piață. Chiar și pentru cineva care a parcurs rapid textul de lege, își dă seama că răspunsul este negativ. Consiliul nu are nici un fel de atribuții, nici un fel de prerogative de a interveni asupra conținutului editorial al programelor de radio și televiziune. Controlul se referă la respectarea prevederilor legale privind componența acționariatului societăților, prevederilor antitrust, a reglementărilor legale privind dreptul la replică, reglementările privind publicitatea și sponsorizarea. De subliniat că, la aceste din urmă aspecte reglementările europene sunt extrem de stricte. Noi ne-am propus ca până la momentul aderării europene să instituim o serie de reguli, care progresiv să apropie pos-

turile noastre de radio și de televiziune de rigorile pe care le impune legislația europeană în acest sens.

Al doilea aspect al transparenței poate fi acela al propriei transparențe, o deschidere a activității Consiliului. Lucrurile sunt și aici destul de simple, pentru că așa cum prevede legea, în general și așa cum în amănunt am decis noi, membrii Consiliului, toate dezbaterile care au loc în cadrul Consiliului sunt publice. Deci, sunt deschise, în primul rând pentru presă, dar și pentru alte persoane interesate. Nu mai vorbesc de concursurile pentru acordarea licențelor. De asemenea, tot public procedăm și la acordarea de licențe în cazurile când nu se impune procedura de concurs, întrucât nu există o limitare a spectrului radio electric. Este vorba de emisiile prin satelit sau pentru avizele de retransmisie ale unor societăți de distribuție prin cablu. În aceste situații acordările de licențe se fac în urma unor dezbateri publice, la care evident că cine respectă condițiile legii poate să se prezinte. Există, de asemenea, în conformitate cu Legea 504, un birou de relații publice la care orice persoană poate să obțină o informație. Cel puțin până acum, nu au fost sesizări că CAN a refuzat furnizarea vreunei informații publice. Avem un birou de sesizări și reclamații unde orice petiție scrisă sau reclamație telefonică este înregistrată și luată în considerare. Informația este analizată, verificată și, în măsura în care lucrurile sesizate se dovedesc reale, ea este supusă Consiliului pentru ca să se dispună măsuri în consecință.

Un ultim aspect este acela referitor la sprijinul pe care Consiliul, deși legea nu este explicită în acest sens, îl acordă diferitelor societăți de radio și televiziune, privind situația lor economică. Așa cum s-a menționat deja, piața de publi-

citate din România, care este de fapt singurul suport economic pentru posturile de radio și televiziune private, este la ora actuală încă săracă. Ea nu poate să acopere în mod corepunzător nevoile financiare ale posturilor de radio și televiziune. Oferta publicitară este practic mai mică decât piața audiovizualului, reprezentată de numărul mare de posturi de radio și tv. Sprijinul pe care CNA a încercat să-l acorde audiovizualului privat unor a fost, pe de o parte de a încerca să echilibreze piața publicității, prin introducerea acelei cote de numai 8 minute de publicitate la televiziunea publică, astfel încât piața privată să absoarbă mai mult din oferta de publicitate, știut fiind că televiziunea și radioul public au și alte resurse de finanțare. Un alt mijloc a fost acordarea posibilității de a include în programe niște spoturi publicitare izolate care să nu respecte regulile generale ale publicității și care prin aceasta au un potențial sporit de impact asupra publicului. Astfel de spoturi pot fi vândute cu un preț superior ofertei normale de publicitate. În prezent studiem oportunitatea unei decizii care să favorizeze asemenea spoturi izolate chiar și în timpul transmisiunilor sportive. Desigur, în momente de pauză, care nu afectează continuitatea desfășurării spectacolului.

Un alt aspect pe care îl avem în vedere, deja am decis asupra timpilor de emisie, este reducerea scenelor, a aspectelor violente și a celor pornografice în programele audiovizualului. Considerăm că asemenea mesaje ar putea împieta negativ asupra dezvoltării psihice a minorilor.

Un alt aspect al strategiei noastre este legat de interzicerea reclamei pentru băuturile alcoolice distilate, în conformitate cu normele europene. Astfel de măsuri, întrucât au ca efect

imediat îngustarea ofertei publicitare ca sursă de finanțare pentru audiovizualul privat, este firesc să suscite dezbateri, nemulțumiri. Din perspectiva CNA, este important ca instituția să ofere argumente credibile, care să susțină modelul de acțiune pe care l-a elaborat și, în același timp, să fie deschisă dialogului cu instituțiile interesate să se dezvolte în spațiul comunicării.

Elena BADEA

De unde ne vin informațiile

Am să încerc să răspund la întrebare: de unde ne vin știrile? Iată câteva răspunsuri ipotetice: de la jurnaliști, de la biroul de presă, dintr-o activitate remarcabilă a unei instituții, de la o agenție de presă sau din nevoia de informare a cetățenilor, respectiv a consumatorilor. Toate aceste răspunsuri au o anumită valoare de adevăr, dar atunci când recepționăm un mesaj, trebuie să stabilim prioritățile, în funcție de obiectivele pe care le avem de îndeplinit în calitate de instituție publică. Nu ne-am propus să ne facem imagine, să promovăm doar o strategie a aparențelor, ci să desfășurăm o activitate eficientă, în acord cu așteptările consumatorilor și cu mandatul legal.

Am căutat prin studii sociologice să cunoaștem gradul de informare a consumatorilor și ce trebuie făcut pentru ca oamenii să știe ce drepturi au și cum pot să acționeze în cazul în care achiziționează servicii și produse neconforme cu standardele consacrate. Sondajele de opinie, sesizările consumatorilor direct sau prin intermediul presei au constituit, de cele mai multe ori, puncte de plecare în deciziile autorității. Am constatat că nivelul de încredere acordat de populație instituției noastre a fost direct proporțional cu eficiența activității. Opiniile s-au schimbat sau au fost nuanțate

în funcție de numărul de situații, de condiții nou apărute sau sensibil modificate. Iată de ce, am încercat să asigurăm o informare permanentă a consumatorilor prin acțiuni și programe derulate pe termen lung, prin care am promovat drepturile consumatorilor, am încercat să mediatizăm acțiunile de control și rezultatele activității. Acțiunile de control și cele de informare, derulate de Agenția Națională de Protecție a Consumatorilor, au avut un ecou în conștiința publică nu doar prin impactul direct și facem referire la miile de reclamații, soluționate în acești ani, dar și nenumăratele articole de presă care au constituit un real suport în mediatizarea unui domeniu de interes general, acela de protecție a consumatorilor.

Amintesc aici de prima campanie amplă de informare care a fost derulată în septembrie 2001 și a avut ca scop mediatizarea drepturilor consumatorilor și a mijloacelor de apărare a acestora sub sigla: “siguranță și securitate pentru consumatori”. În orașele Iași, Constanța, Cluj, Craiova, Timișoara au avut loc dezbateri publice la care au participat consumatori, reprezentanți ai agenților economici și reprezentanți ai mass-media și ai autorităților locale. Pentru a asigura o informare completă și corectă a consumatorilor, ANPC a editat în cadrul acestei campanii o serie de materiale informative, mape, ghiduri, volumul „Sistemul legislativ și instituțional de protecție a consumatorilor“, cuprinzând legislația din acest domeniu. Campania de mediatizare a fost finalizată prin organizarea expoziției de produse neconforme și periculoase, în pavilionul expozițional Romexpo.

În luna noiembrie 2001 a fost elaborat și editat “Ghidul consumatorului” de produse și servicii alimentare și neali-

mentare. De asemenea, de Ziua Internațională a consumatorilor a fost lansat volumul „Studiul comportamentului consumatorilor în economia de piață contemporană“, mesajul campaniei având menirea să sugereze publicului, principalul rol al instituției, anume acela de a proteja, de a educa și informa consumatorii. Mesajul a fost unitar formulat, într-un mod distinct: cu consumatorii pentru consumatori, cu producătorii pentru consumatori.

O altă campanie de informare lansată anul trecut, dar care continuă și în anul 2003 este “siguranța produselor alimentare”. Ea are ca obiectiv principal diseminarea tuturor informațiilor menite să susțină educarea și protecția consumatorilor români, permițându-le acestora să ia cele mai bune decizii atunci când achiziționează produse alimentare. Peste câteva zile, va fi lansat, în cadrul acestei campanii, un program educațional adresat tinerilor, care va fi reprezentat de un afiș cu forma grafică atractivă prin care elevii claselor I-IV din întreaga țară vor fi informați asupra unor noțiuni esențiale în domeniul siguranței produselor alimentare și ale igienei alimentare.

Un rol esențial în derularea programelor amintite mai sus revine mass-media. Astfel, am căutat întotdeauna să asigurăm o informare rapidă, completă și egală a tuturor jurnaliștilor, fapt ce a generat, în timp, o încredere reciprocă, ce a făcut posibilă promovarea strategiilor ANPC. Cred că, jurnaliștii privilegiază, în activitatea lor, situațiile conflictuale. Pentru a aduce corecțiile necesare unor știri, prin care evenimentul era, mai de grabă, prezentat emoțional decât rațional și neutru, a fost, adesea, nevoie de explicații și informații suplimentare. Acest aspect se regăsește în munca biroului de

presă. Pot să spun că jurnaliștii au un rol deosebit de important în îndeplinirea obiectivului de informare a consumatorilor, motiv pentru care într-o strategie de comunicare va exista întotdeauna și preocuparea pentru crearea unei relații de colaborare cu mass-media. Legătura permanentă cu ziaristii, înseamnă legătura cu realitatea, ei fiind cei care culeg informații, care spun lucrurilor pe nume. Dorim în continuare să avem o comunicare eficientă atât pentru consumatori cât și pentru agenții economici, iar acest lucru este posibil și prin însușirea noilor tehnici folosite cu succes în țările UE.

Concluzia noastră este că numai printr-o acțiune eficientă a ANPC, cu ajutorul biroului de presă și a unei relații de cooperare cu mass-media putem răspunde nevoii de informare a consumatorilor.